

Martorii patimilor

de Giovanni Papini

Cuprins:

Ispitirea lui Iuda
Fiul Tatălui
Urechea lui Malco
Cirenianul
Răzbunarea lui Caiafa
Nebunia lui Pilat
Legenda Marelui Rabin

Ispitirea lui Iuda

A doua zi după cina din casa lui Simon Leprosul, după amiază când te moleșește somnul, Iuda se simți mai obosit ca de obicei și se întinse la umbra largă a unui smochin, departe de Betania și de tovarăși.

Se chinui mult să adoarmă și somnul îi fu foarte scurt. Se deșteptă tresărind și băgă de seamă că nu mai era singur.

Alături de el, cu spatele rezemat de bătrânul trunchi cenușiu, ședea un necunoscut care, pe cât i se păru, adăsta trezirea lui.

Chipul acestuia era tânăr dar părea îmbătrânit devreme de vreo durere ascunsă. Nu i se vedeau ochii, însă o dungă de alb între buzele vineții te făcea să gândești că surâde în sine. Era înfășurat din cap până în picioare într-un soi de manta de lână cafenie și până și mâinile îi erau acoperite.

Părea că îi e frig, deși era ceasul cel mai dogoritor dintr-o zi de arșiță și de zăpușeală.

Lui Iuda nu-i fu pe plac neașteptatul tovarăș și dintr-o dată îi trecu prin gând să se ridice și să se întoarcă în Betania. Dar nu izbuti să miște nici măcar un braț ca să se scoale de la pământ. Când se trezise, se ridicase în capul oaselor dar acum nu se mai simțea în stare să facă nici o mișcare.

Ca să nu mai vadă omul, își întoarse ochii spre câmpie. Totul era neclintit și mut până-n zarea mohorâtă a colinelor. Nici o adiere de vânt nu mișca firele rare ale ierbii, frunzele tinere ale copacilor, florile care albăstreau și însângerau grâul încă verde. Nu se zăreau case, nu se auzeau glasuri, nici ciripit, nici behăit, nici muget. Părea că lumea voia să uite să mai trăiască în ceasul acela.

Iuda nu-și putea lămuri ciudata lui amorțire. Cu o seară înainte, în casa lui Simon, abia dacă gustase din vin; dormise toată noaptea iar dimineața se odihnise. Totuși simțea mădularele zdrobite și încătușate, o greutate nesuferită în tot trupul și în suflet o toropeală întunecată. Aștepta ca vraja să se împrăștie dintr-o clipă în alta și mai cu seamă nădăjduia că necunoscutul o să plece și o să-l lase singur.

Dar, dimpotrivă, omul vorbi:

— Nu ești tu unul din cei doisprezece care merg în urma lui Isus Galileeanul?

Iuda tăcu și necunoscutul vorbi iar:

— Chiar dacă nu răspunzi, știu cine ești și cum te cheamă. Ești Iuda, fiul lui Simon și te-ai născut în Iscariot în anul în care a murit Irod cel Mare. Poate că nu e adevărat?

Iuda tăcea.

— Mai știu și altele pe seama ta. Știu care e însărcinarea ta printre ucenicii profetului din Nazaret. Ceilalți predică mulțimilor, sau vindecă bolnavii, sau împărtășesc tainele învățătorului în vreme ce tu ții punga, ești cel care cheltuieste, casierul, vistiernicul tovărășiei. Frumoasă meserie, n-am ce spune, pentru ucenicul unuia care predică împotriva bogaților și căruia îi e scârbă de bani! Tovarășii tăi sunt pe cale să câștige împărăția cerurilor și tu stai și numeri gologanii. Ai vrut să fii sfânt și au făcut din tine cel mai umil, cel mai nevolnic, cel mai disprețuit dintre zarafi!

La cuvintele acestea Iuda se cutremură din cap până-n picioare și buzele-i fremătară sub imboldul de a răspunde șfichiuielii. Dar numaidecât goni cuvintele înapoi în inimă și urma să tacă.

— Vrei tu să mă lămurești, reluă necunoscutul, pentru care pricini au nevoie de o pungă ucenicii unui învățător care povățuiește oamenii să nu se gândească la ziua de mâine?

De astă dată Iuda nu se mai putu stăpâni.

— Nouă ne trebuie foarte puțin de pe o zi pe alta, răspunse, dar dăm săracilor prisosul. Și la urma urmei, ce zor ai tu să știi toate astea? Cine ești tu? Poate ești vreo iscoadă de-a Fariseilor din Ierusalim?

— Nu-ți fie teamă, Iuda, vorbi celălalt, nu am nevoie să mă îndeletnicesc cu un astfel de meșteșug. Dacă vrei să știi, află că sunt mai bogat decât Ana și Caiafa la un loc. Urăsc mai mult decât tine pe Saducei și pe Farisei. Dar eu am căutat totdeauna să aflu ce e binele și ce e răul și aș vrea să învăț ce cuprinde doctrina învățătorului tău. Îmi pare că sunt unele lucruri care nu prea se împacă între ele. Ai spus că strângeți și păstrați banul pentru săraci, dar n-ai fost bruftuit tu însuși, chiar ieri seară, la masa lui Simon pentru că ai spus că era mai bine să vindeți nardul prețios în folosul săracilor?

Iuda se înroși și își răsuci capul ca să vadă mai bine fața celui care vorbea.

— Dar cine ești tu? Ai fost poate în casa Leprosului? Nu-mi aduc aminte de tine. Cum de ai aflat lucrurile acestea?

— Ți-am mai spus-o: eu caut, ascult, scormonesc, întreb, aduc aminte. Să știu, să știu totul despre toți. E patima mea. Mai știu o mulțime de lucruri pe care nici tu nu le bănuiești. Știu că — de pildă — căpeteniile Ierusalimului ar voi să pună mâna pe învățătorul tău și cu toate acestea nu îndrăznesc să pună să-l prindă.

— Adevărat? Și ele de ce nu îndrăznesc? Sunt căpetenii, au bani și oameni înarmați și le e frică de treizeci de oameni fără apărare? Nu cred.

— Iată că înflorește iarăși vechiul tău scepticism, Iuda. Nu de voi ucenicii îi e frică lui Caiafa și celorlalți. Le e frică, și pe bună dreptate, de mulțimea care L-a îndrăgit pe Isus, care L-a primit ca pe un rege, care așteaptă de la el pâine și pace și care s-ar ridica împotriva Preoților și a înțelepților dacă ar îndrăzni să se atingă de un fir de păr al noului Mesia. Tu ești unul din cei doisprezece, ar trebui să o știi.

— Știu că norodul ascultă și slăvește pe Isus dar mă îndoiesc că L-ar iubi până într-atât încât să ia armele întru apărarea lui.

— Om cu credință slabă! Vai celui ce crede în făclie și se îndoiește de soare! Dar nu vezi că amânarea fricoasă a Sinedriului e cea mai neîndoielnică mărturie a celor ce îți spun? Marele Preot ar fi pus de mult să-l prindă pe Isus dacă nu s-ar teme de o răzvrătire a gloatei. El presimte că prinderea căpeteniei voastre ar putea să fie semnalul unei răzmerițe și deci al izbândirii voastre. Caiafa e strâns ca într-un clește între două spaima potrivnice: ar fi mai mare primejdie dacă Isus ar fi lăsat să-și urmeze calea ce duce la răzvrătire sau să-L prindă și, prin aceasta, poate, să-i grăbească izbânda mesianică? Caiafa e chinuit zi și noapte de mușcătura acestei îndoieli: ar fi de ajuns un indiciu, un semn, o nimica toată ca să-l hotărască...

Omul tăcu, ca și cum ar fi așteptat să urmeze o întrebare nouă. Dar Iuda rămase mut. Simțea dorința să fugă, mai puternică decât oricând, să nu mai audă glasul acela. Se sprijini cu o mână de pământ ca să se ridice în picioare dar trupul nu i se supuse. Era osândit să asculte până la capăt vorba celui alt. Iuda închise ochii și așteptă. Glasul începu iar:

— Nu m-ai înțeles, Iuda? Nu te-ai gândit că un cuvânt al tău, o îndrăzneală a ta... Eu nu te cunosc, Iuda. Tu singur, din cei doisprezece, ai putea să înțelegi...

Strania iscoadă se opri încă o dată dar Apostolul nu clinti buza: numai fruntea părea că se făcuse deodată mai palidă. Atunci necunoscutul cu glas și mai răsunător strigă:

— Răspunde, Iuda! iubești tu pe învățătorul tău mai mult decât pe tine însuși?

— Nu mă iubesc, răspunse aspru Iuda, și să-l iubesc pe Isus mai mult decât pe mine ar însemna prea puțin. Dar nu-l iubesc atât cât aș voi, nu-l iubesc atât cât ar voi El.

— Iubirea ta pentru Dânsul e îndeajuns de mare încât să-ți dea îndemnul să joci o comedie de folos?

— O comedie? Se vede că m-ai luat drept un Grec sau un Sirian?

— Iuda, nu te amesteca la fiecare cuvânt. În loc de comedie să-i spunem, dacă vrei, o sfântă viclenie. Așadar, ascultă-mă, fără să te înfurii la cea dintâi umbră, cum ți-e năravul. Ți-am spus adineauri pricinile chinuitoarei îndoieli a lui Caiafa. Ai putea să te folosești de frământările lui și să-l împingi la hotărârea care ar duce la izbândă pe Isus și pe voi toți. Ar trebui, fii cu băgare de seamă. Iuda, nu te înspăimânta de cuvinte... Oare ce sunt cuvintele? Simboluri amăgitoare, măști ale adevărului... Gândește-te la țintă, la rezultat, la substanță... Dacă în adevăr îl iubești pe Isus, dacă în adevăr vrei să te jertfești pentru mărirea lui, ar trebui să te duci chiar astăzi, în taină, la Caiafa și să-i spui că ești gata să-i dai în mână pe învățătorul tău.

La cuvintele acestea Iuda nu-și mai putu stăpâni furia și cu glasul întretăiat de mânie îi strigă:

— Să-l vând eu pe Isus? Să-L dau eu pe mâna dușmanilor Săi? Pleacă, dacă ți-e dragă viața, nu mai spune o vorbă.

La amenințarea lui Iuda, necunoscutul răspunse cu un hohot răgușit și lung. Când se potoli vorbi iar:

— Bravo, Iuda! Nu vrei să fii vânzător nici chiar din viclesug, dar ai fi gata să ucizi... Făgăduiești mai mult decât aș fi nădăjduit. Dacă nu-ți este neplăcut, să urmărim micul nostru raționament.

Caiafa stă la îndoială, dacă un ucenic de-al lui Isus i-ar propune ceea ce tu numești vânzare, s-ar hotărî și l-ar prinde, prinderea ar dezlănțui răscoala și răscoala ar face din tine și ai tăi stăpânii cetății. Isus ar fi eliberat, proclamat Mesia și Rege. Mi se pare că pentru un final așa de măreț merită să-ți asumi, pentru o zi, rolul vânzătorului. Tu ești un om înțelept, Iuda, și ai mai puține prejudecăți decât acei Galileeni nătângi. Ar trebui să înțelegi și să făptuiești.

Nu lua în seamă la ceea ce-va zice lumea, la zarva nerozilor. Te vom numi vânzător, dar una e vânzarea cuvânt și alta vânzarea faptă. În faptele oamenilor trebuie să iei seama la intenție și nu la înfățișare, la cuprinsul adevărat și nu la formă, la scopul drept și nu la mijlocul respingător. În conștiința ta, tu știi prea bine că nu ești un adevărat vânzător. Tu îl vinzi pe Isus și te legi să-l dai prins numai ca să poată învinge și domni. Sub înfățișarea vânzătorului tu ești de fapt un colaborator eroic al lui Mesia. Tu nu faci altceva decât îi momești pe Preoți ca să-i târăști spre înfrângere. Tu îl vinzi pe Isus doar cu vorba: în faptă îl vinzi pe Caiafa. Acum mă înțelegi, Iuda? Vrei, în sfârșit, să slujești fie chiar și în chipul acesta pe Domnul tău?

Iuda nu răspunde pe loc. Încă o dată încearcă să se ridice de la pământ dar, ca și înainte, zadarnic. Își șterse sudoarea de pe frunte cu dosul mâinii drepte; din când în când suspina; îi tremurau buzele ca și cum ar fi fost cuprins de friguri. În sfârșit se liniști și răspunse;

— Și de ce oare ar trebui să fiu tocmai eu cel care să joace rolul acesta? Pentru ce nu o spui unuia din cei ce sunt mai aproape de învățător decât mine?

— Dacă asta e singura piedică pe care o vezi, te lămuresc pe dată. Tu și numai tu ești chemat întru această jertfă. Toți știu, până și Preoții, că nu ești Galileean, și deci te simți mai puțin legat decât ceilalți ucenici și deci mai demn de crezare. Se știe că ești cel mai învățat, sau măcar cel mai filosof, și va părea firesc ca tu să fi descoperit greșelile învățaturii lui Isus și să dorești să scapi Israelul de acele visuri primejdioase. Mai mult, e știut de toată lumea că ești vistiernicul pâlcului și se zvonește că banul te-a înveninat cu otrava lui, se șoptește că ai fi lacom și zgârcit. De aceea, Caiafa, care e om de afaceri și nu prea crede în idealisti, se va încrede în tine, pe când dimpotrivă nu s-ar încrede în nici unul din tovarășii tăi. Cu atât mai mult se va încrede în tine când îi vei cere și ceva bani în schimbul vânzării tale. Vai ție, dacă nu o vei face! În mintea lui s-ar naște cine știe ce bănuieli și chibzuiala noastră n-ar mai izbândi. Cere ceva bani, Iuda, dar nu prea mult. Să nu dăruiești pe degeaba munca ta, dar ferește-te să ceri prea mult. Dacă vrei să fii crezut, să nu întreci măsura. Caiafa e om cu judecata, prieten al cumpenei drepte, prețuitor al banului și al celor care îl păstrează și îl câștigă: va avea deplină încredere în tine și în nimeni altul. Cere o sumă cuviincioasă, care să nu pară nici bicisnică pentru isprava ta, nici prea mare pentru zgârcenia Marelui Preot. Eu, dacă aș fi în locul tău, m-aș mulțumi cu treizeci de arginți. Tu știi din cartea „Exodului” că e prețul unui sclav. Caiafa va fi bucuros să dobândească un Rege cu aceiași bani cu care mai înainte se putea cumpăra doar un rob. Urmează sfatul meu, Iuda, mulțumește-te cu treizeci de arginți.

Glusul tăcu și în marea tăcere ce se întinse iarăși se auzi bubuitul îndepărtat al unui tunet ce se pierdea în dosul munților. Cerul se acoperise cu o negură gălbuie în care soarele nu era altceva decât o umbră rotundă, abia cu ceva mai limpede decât întunecimea.

Iuda se simțea din ce în ce mai apăsător de o oboseală posomorâtă care îi întuneca până și mintea. Dar, în nădejdea că ar putea scăpa de acest vis rău, își adună puterile și răspunse liniștit.

— Propui și dispui, prietene, ca și cum eu aș fi de aceeași părere, ca și cum aș încuviința spusele tale și aș fi gata să mă supun ție. Dar tu, pe cât se pare, aiurezi pe seama ta, ca un smintit care vorbește în somn.

Îți spun încă o dată că nu-mi voi vinde nicicând învățătorul meu, nici măcar în glumă ori într-un scop bun. Nu-l iubesc îndeajuns ca să primesc riscul unei rușini veșnice. Comedia ta nu mă convinge. Mi se pare primejdioasă pentru mine și mai cu seamă pentru El.

— Iar obișnuitele tale spaime, vorbi din nou Necunoscutul. Chiar dacă, prin mijlocirea ta, Caiafa l-ar prinde, ce rău poate să-i facă? Nu ești tu convins, asemenea lui Petru, că Isus e fiul lui Dumnezeu? Și atunci, dacă e un Dumnezeu, înțelegi că nu poate fi atins și că trebuie să fie nemuritor. Nu te poți atinge nepedepsit de Dumnezeu. Dacă îl vor atinge, vor cădea fulgerați la pământ, asemenea celor ce se atingeau de Sfânta Arcă. Chiar dacă ar voi să-l ardă, flăcările s-ar depărta de el spre a se arunca asupra prigonitorilor lui. Fii liniștit. Orice s-ar întâmpla, nu vor putea să-i smintească un fir de păr.

— Dar dacă Isus e un Dumnezeu, după cum spui tu, El știe înaintea noastră ceea ce trebuie să i se întâmple și lui și nouă. Ce-ar face cu mine, când va afla că eram gata, fie chiar și sub cuvânt de a-L proslăvi să mă tocmesc cu dușmanii pe sângele lui?

— Ar gândi că ți-ai jertfit bunul tău nume pentru slava sa. Dar vreau să fii liniștit și sigur până în cea din urmă clipă. Du-te la Caiafa și pune-te zălog să i-l dai pe Isus. Fiul lui Dumnezeu o va ști pe loc, fii cu băgare de seamă la ce va zice în acea clipă înainte. Mă prind că într-o seară, la cină, în fața tovarășilor săi, îți va spune: Du-te și fă de grabă ceea ce trebuie să faci. Va fi întărirea celor ce îți spun, încuviințarea împede a Aceluia ce știe mai mult decât noi. Să facem o învoială: dacă tace, să nu-l vinzi; dacă te trimite și te îndeamnă, du-te, e semn că eu am avut dreptate.

— N-am ce face nici cu precizările și nici cu prinsorile tale — îi întoarse cuvântul Iuda — și în zadar cauți să întocmești lațuri de cuvinte. Nu te cunosc, nu știu cine ești și nu vreau să am nimic de a face cu tine. Capcanele tale nu-mi plac, îndemnurile tale mă jignesc. Eu nu izbutesc să-l iubesc pe Isus. În unele clipe, dacă vrei să o știi, mi se pare că îl urăsc, dar simt că n-aș fi în stare să-l vând. Pleacă, ispititorule, și redă-mi liniștea mea!

Zicând astfel, înfierbântat de mânie, Iuda încercă din nou să se ridice în picioare și de astă dată, deși cu greutate, izbuti. Totuși se simțea sleit de puteri, tremurător și rătăcit ca și cum ar fi fost cuprins de friguri mari. Încercă să meargă, dar abia făcu trei pași împleticindu-se și trebui să se oprească. Se întoarse și văzu că Necunoscutul se ridicase și el și venise alături de dânsul.

— Nu fugi, Iuda. Zadarnic pleci; nu poți fugi de tine însuși. Mai ascultă-mă puțin; așează-te coala și nu mai tremura ca un copil.

Aproape cu sila îl făcu să șadă pe o piatră ce era lângă smochin și din nou i se așeză alături. Apoi îi petrecu un braț pe după umeri: la atingerea aceasta, Iuda se scutură, înfiorat.

— Tu vrei să știi, încep din nou, cine sunt și care e numele meu. Nu l-ai ghicit încă? Îți voi spune doar că sunt un vechi dușman al lui Dumnezeu și al fiilor săi; așa zice aproape, dușman prin definiție. Ai mărturisit mai adineauri că în unele clipe îți dai seama că îl urăști pe Isus: ai spus-o, nu încerca să te zbați împotriva adevărului. Dacă ai tăria să-ți întrebi inima, față în față, fără ochiuri, vei afla că acea iubire pe care crezi că o simți pentru El nu e decât fața cea mai ipocrită și mai înfricoșătoare a urii tale. Te prefaci că-l iubești, dorești să-l iubești numai pentru că simți că-l urăști, că-l urăști prea mult, din ce în ce mai mult.

Ascultă-mă, Iuda, nu mă părăsi. Nu m-am înșelat venind alături de tine. Suntem făcuți ca să fim prieteni și mâine, poate, frați.

Tu știi, să citești în inimi ca și mine.

Tot ceea ce ți-am spus a fost glumă ca să nu te înpăimânt de la început, ca să te pun la încercare, ca să pătrund sufletul tău. Acum te cunosc mai bine. Iuda, acum pot să-ți vorbesc limpede și fără ocol. N-ai primit să-l vinzi pe Isus pentru că încercam să te încredințez că acea vânzare ar fi dus la mărirea lui, dar n-ai să mai stai la îndoială să-l vinzi când vei ști că dimpotrivă va fi chinuit și ucis. Vinde-l, Iuda, vinde-l chiar pe preț de nimic: pentru că ura noastră împlinită va răsplăti orice jertfă. Predă-l, Iuda, du-l la moarte! E dușmanul tău, al tuturor oamenilor, trebuie înlăturat.

Crezi poate că e Dumnezeu sau fiul lui Dumnezeu? Doar nu ești atât de credul ca Petru, sau copilăros ca Ioan: mintea ta ageră nu poate să creadă în pretinsa lui dumnezeire. Eu știu bine că nu e Dumnezeu, că nu e în stare să facă minunile pe care le face Dumnezeu. Acum trei ani, în pustie, am tăinuit cu El îndelung pentru că vroiam să văd limpede înăuntrul lui. Un Dumnezeu care cutreieră pe pământ sub mască de om e un oaspete îngrijorător. L-am rugat să-mi dea două dovezi de suprafireasca lui putere: să se arunce jos din turnul Templului și să schimbe pietrele în pâinii. Mi-a spus versete din Cărțile Sfinte, dar n-a vrut să facă ceea ce i-am cerut: n-a vrut pentru că nu putea. Acele două biete minuni ar fi fost, pentru un Dumnezeu adevărat, jocuri de copil. Dumnezeu e o ființă cerească și nu poate să-i fie teamă să cadă pe pământ. Dumnezeu e iubire și putere și n-ar fi pregetat să schimbe în pâine pietrele, ca să dea dovada puterii și iubirii sale de oameni. Și dacă ar mai fi rămas vreo îndoială asupra ființei lui pământene, află că după câteva zile petrecute în deșert, fără să mănânce, i s-a făcut foame. Un Dumnezeu adevărat, chiar sub înfățișare omenească, n-ar putea simți niciodată chinul foamei. Tu știi doar mai bine decât mine că primește cu plăcere să fie poftit la mese de prieteni sau la ospete de nuntă.

Prin urmare nu-ți fie teamă de nimic.

El e om la fel ca tine și nimic mai mult decât un om. Dacă îl vinzi, n-o să se poată răzbuna nici acum, nici mai pe urmă. Îl vor prinde și se va lăsa prins, îl vor biciui și se va lăsa biciuit, îl vor pironi pe cruce și nu se va împotrivi. Va simți durerea ca un om, își va vărsa sângele ca orice om, va striga și va invoca pe Dumnezeu cum fac toți oamenii.

Nu-ți fie teamă de nimic, Iuda, vinde-l și scapă omenirea de acest vrăjmaș. Dacă ai avea vreo îndoială ca să-l vinzi, gândește-te că El te-a vândut cel dintâi. El știe că banul e ciumat și murdar și nu vrea să atingă nici măcar banul birului, așa de mult se teme de el. Știe că banul murdărește și corupe, că arde și îndrăcește și cui oare l-a dat să-l țină, să-l păstreze, să-l mânuiască? Ți l-a încredințat ție, Iuda, ca și cum tu nu ai fi un Apostol ci un vrăjmaș. Gândește-te nițel, că se poartă cu tine altfel decât cu tovarășii tăi! Petru este sfetnicul și vicarul lui, Iacov e crainicul lui, Ioan scutierul lui iubit, fratele său mai mic.

Pe când tu cine ești? Purtătorul pungii, omul care numără și păstrează banii, adică cel sortit molimei, simbolul zgârcitului mârșav, al hoțului lacom, al bogatului hărăzit focului, Isus te-a dat pradă primejdiei, știind bine că de primejdie nu scapi, te-a silit să fii paznicul lucrului pe care-l urăște mai mult, s-a purtat deci cu tine nu cum se poartă cu un ucenic și prieten ci mai rău decât s-ar purta cu un dușman și a făcut din tine batjocura tovarășilor tăi, ținta scrâșnirii lor. Pe scurt, te-a înșelat, îți făgăduise mântuirea și în schimb îți dă ocară; te chemase la viața sufletului și te osândește la mântuirea a ceea ce el însuși socotește drept cea mai urâcioasă și mai otrăvitoare materie. De aceea tu nu ai nici un temei de recunoștință față de el. Te-a trădat cum nu a trădat pe nici unul. Răzbună-te, Iuda, răzbună-te fără milă!

Necunoscutul tăcu, dar apăsă cu mai multă putere mâna lui grea pe umărul lui Iuda. Apostolul nu se mai împotriva, nu mai încerca să fugă. Părea că sufletul i s-ar fi tras cu totul și s-ar fi ascuns înăuntrul lui; fața lui nu mai era decât o carne neputincioasă, o materie fără viață. Cerul se

posomorâse și mai mult; se acoperise cu nori sfâșiați, înghemuți, bolnavi: nori sinistri și putrezi: s-ar fi zis un cer în putrezire.

Necunoscutul vorbi iar:

— Mă ascuți, Iuda? O să ai puterea să aduci la îndeplinire ceea ce îți spun? Ești gata să primești grozava ta sarcină? Gândește-te: dând pe Hristos pe mâna judecătorilor, nu te răzbuni numai pe tine însuși și crima pe care a făcut-o împotriva ta, ci scapi pe toți oamenii de un dușman crunt. A venit sub înfățișarea mielului în vreme ce nu e decât un monstru crud și prigonitor.

Dacă iei seama bine, toată învățătura lui stă în a cere omului lucruri peste putință. Oamenii trebuie să facă tocmai ceea ce nu le e dat lor să facă, iar, de nu, sunt sortiți focului. Pune omenirea la cea mai neomenească încercare: ori să-și lepede propria fire ori să ardă în focul cel veșnic. După spusele lui nu e alt drum de scăpare.

El cere numai ceea ce este mai adânc împotriva firii voastre, adică ceea ce omul nu va ști și nu va putea face niciodată.

Voi iubiți pe tatăl și pe mama voastră, frații și surorile, soția și fiii, și El cere să-ți. părăsești ființele cele mai dragi inimii tale, și ca și cum n-ar fi de-ajuns, să ajungi chiar să le urăști.

Vrea să răspunzi răului cu bine și în chipul acesta îndeamnă pe asupritori să te batjocorească, pe hoți să te jefuiască și pe furioși să te ucidă.

Te obligă să ierți pe dușmani, ba chiar să-i iubești și astfel descurajează și pedepsește pe toți cei care te iubesc, pentru că vor fi mai puțin răsplătiți decât cei care te urăsc.

Te îndeamnă să nu porți grija zilei de mâine și astfel te împinge la neștiință, la foame și la ruină, pentru că știința nu e cu putință fără prevederea viitorului și viața neamurilor și a domniilor e întemeiată pe prevedere.

Nu iubește decât pe săraci și vrea ca și bogații să ajungă săraci, dar când toți vor fi săraci cine va mai da de lucru muncitorului, cine va mai milui pe înfometat, cine va mai hrăni pe bolnavi, cine va mai plăti dările care slujesc la ținerea rânduiei, la siguranța țărilor și popoarelor?

Cercetează copiii și spune că spre a fi mântuiți trebuie să fiți asemenea copiilor; dar cum va putea omul în puterea vârstei și cu chibzuială, omul înzestrat la minte și hrănit de știință, să se întoarcă la oarba prostie a copilăriei? Prin urmare, vor trebui oamenii să prefere slăbiciunea copilăriei puterii bărbătești, neștiința copilăriei înțelepciunii patriarhilor? O societate de copii n-ar putea să dăinuiască și să trăiască nici măcar o săptămână.

Împărăția, făgăduită de El nu e, după cum vezi, a cerurilor ci împărăția imposibilului. El pretinde omului ceea ce ar prăpădi viața și conviețuirea omenească, poruncește ceea ce pentru om însemnează zădărnici și ucidere de sine. Și cu toate că cere fapte și lucruri dincolo de puterile omenești, El nu are nici o milă pentru cei ce nu izbutesc să îndeplinească ceea ce nici un fiu al lui Adam nu poate îndeplini. Ți-aduci aminte pedeapsa făgăduită fecioarelor leneșe, oaspeților îndărătnici? Înghetuț, întuneric sau focul. Acest învățător al iubirii nu face decât să amenințe cu întunecimile din afară și cu focul veșnic pe cei care nu ascultă poruncile sale — acele porunci pe care nici un om chiar dacă ar voi n-ar putea vreodată să le urmeze.

Cum ai numi tu pe cel care cere lucruri cu neputință și făgăduiește chinuri înspăimântătoare celui care nu face ceea ce nu poate să facă? Dușmanul oamenilor, prigonitorul și schingiuitorul

oamenilor. De ce nu te grăbești să scapi pe frații tăi de acest primejdios vrăjmaș? Câțiva orbi amăgiți de vorbele lui mieroase îl numesc Mântuitor; dar vei fi tu, Iuda, dacă îl smulgi din lume, adevăratul liberator și mântuitor al oamenilor. Du-te, frate, și fă chiar acum ceea ce ți-am spus să faci, ceea ce iubirea ta de oameni și ura ta împotriva Lui te îndemna să faci. Trădează pe Cel care te-a trădat, trimite la moarte pe Cel care ar voi să vă osândească pe toți la o viață mai rea decât moartea! Fii tare, Iuda, eu voi fi cu tine până la capăt. Iată semnul și pecetea frăției noastre. Zicând astfel, Necunoscutul se ridică în picioare, strânse în brațele osoase pe înlemnitul Iuda și-l sărută lung pe gură. Iuda nu răspunse acelei sărutări, dar se simți dintr-o dată ca dezlegat de farmecul și apăsarea ce îl învăluisse până în clipa aceea și închise ochii. Când îi deschise, Satana pierise.

Iuda începu să alerge peste câmpia încremenită și întunecată. Credea că merge spre Betania. Dimpotrivă, fără să ia seama la drum, ajunse la porțile Ierusalimului. Se lăsase noaptea. Iuda rătăci la întâmplare prin bezna străzilor. Deodată, fără să știe cum, se văzu în fața palatului lui Caiafa și intră.

Fiul Tatălui

Chiar în clipa când cei trei osândiți porneau spre Dealul Căpățâniei, fiecare cu crucea lui pe umeri, fu deschisă o celulă din temniță și vestitul Barabba fu adus în fața Procurorului.

— Prea cinstitii tăi concetățeni m-au silit să-ți dau drumul ție, care ești un ucigaș, în locul celui alt, care era nevinovat. Eu, din parte-mi, nu pot să te iert nici nu te voi ierta vreodată. Du-te cât poți mai departe, bestie norocoasă, și fă așa ca să nu trebuiască să-mi mai vii niciodată înaintea, căci a doua oară nu mi te-ar mai smulge dreptății mele nici chiar Dumnezeuul tău.

Mai crunt ca de obicei, Pilat făcu un semn soldaților. Aceștia îl îmbrânciră pe Barabba, până la scara ce cobora în piață și acolo, în lovituri de picioare, îl azvârliră afară, așa cum se aruncă din casă un câine mort care pute.

Piața era pustie. Barabba se ridică numaidecât scrâșnind din dinți. Apoi, porni în goană spre casa fraților lui. Aerul liber și lumina, după atâtea luni petrecute în întuneric, îl îmbătară ca vinul; se poticnea de ieșiturile pavajului: amenințări și strigăte de bucurie urcau împreună pe buzele crăpate; uneori i se părea că e gata să cadă, apoi deodată se simțea în stare să gătuiască singur un leu sau să înfrunte o armată.

Nimeni nu-l recunoscuse, nimeni nu-i vorbi; cetatea era aproape pustie. Deși era miezul zilei și nu se vedea nici un nor, cerul avea acea lumină cenușie, cernită, care vestește apropierea de neînălțurat a furtunii. Ca în vis ajunse acasă.

Cei doi frați cu nevestele și toți copiii ședea împrejurul mesei și mâncau. Sosirea lui Barabba — desfigurat și schimonosit, cu fălcile acoperite de barba stufoasă și ochii aproape astupați de pleoapele roșii — fu ca ivirea unui strigoi, încetară cu toții să mănânce, să vorbească, să râdă.

Era fratele cel mai mare, capul familiei, care se întorcea, care scăpase de la moarte. În casă se temeau de el și uneori se mândreau cu el dar nimeni nu-l iubea. Dacă ar fi cutezat să-și mărturisească lor înșele ceea ce gândeau în acea clipă, ar fi aflat că pentru ei miraculoasa întoarcere a celui iertat era ceva între ciudă și nenoroc. Dar nu știau, sau nu voiau să știe, sau se temeau să nu afle el. Se ridică deci, după ce le trecu uluiala, cu strigăte, cu gesturi și surâsuri de bun venit. Ii dădură locul de cinste în mijlocul celor doi frați. Barabba șezu fără să spună o vorbă, apucă o cupă plină cu vin și o bău. Numaidecât îi întinseră o altă cupă plină și o sorbi pe nerăsuflăte. Atunci, păru că se deșteptă și privi unul câte unul pe comeseni, salutându-i cu o

strâmbătură a buzelor ude de vin, care ar fi vrut poate să pară un zâmbet. Apoi ucigașul luă în mână o bucata de pâine și, în timp ce o îmbuca silnic, întrebă:

— Care din voi a cunoscut pe Isus din Nazaret?

— Doar din vedere, răspuse Eliazar, fratele cel mai mic.

— Ce fărădelege a făcut ăsta? A ucis?

— Pe cât știu eu, n-a omorât pe nimeni. Vorbea poporului, dar Preoții nu voiau și l-au pârat Guvernatorului.

— Dar de ce nu voiau?

— Poate, vorbi iar Eleazar, pentru că voia să intre în Templu și să poruncească el. Dar ori ce ar fi, ce-ți pasă? Moartea lui te-a readus la viață; ce vrei mai mult?

— Da, e adevărat, încheie Barabba, chiar astăzi Isus moare în locul meu, moare pentru mine.

După cuvintele acestea, rămase pe gânduri și toată seara nu mai vorbi. A doua zi, dis-de-dimineată, la cea dintâi rază de soare, Barabba ieși din casă fără să spună nimănui nimic și se duse pe Golgota. Dealul întins era pustiu: cele trei cruci înălțau încă, spre cerul nepăsător, brațele necioplite și țepene. Barabba se apropie de cea din mijloc și văzu, jos pe trunchi câteva șiroaie de sânge închegat dar totuși încă umede de roua nopții.

Cu degetul mângâie îndelung acel sânge, - apoi duse la nări degetul noduros nițel înroșit și mirosi, închizând ochii, așa cum faci când guști ceva care-ți place.

— Sângele acesta s-a vărsat pentru mine, zise în sine. Acum sunt mai liniștit.

Cu o seară înainte, auzise vorbele unor femei care, pe acoperișul cu terasă al unei case învecinate, istoriseau și discutau întâmplările acelei înfricoșătoare vineri. Astfel, aflase că Pilat ar fi vrut să scape cu orice preț pe ereticul Galileean, dar că Preoții nu s-au simțit la adăpost până nu l-au trimis la caznă. Doar lor le datora Barabba mântuirea lui. Atunci îi încolți în minte gândul că poate era dator să mulțumească lui Ana și Caiafa că l-au scăpat de la moarte. Dacă stăruiseră așa de mult să fie iertat, înseamnă că încuviințau răzvrătirile lui împotriva Romanilor urâți. Fără îndoială și Preoții urau pe străini și era clipa să i se încredințeze vreun rol în mișcările ce se pregăteau pe ascuns în Iudeea.

Fără să mai lase să treacă timpul, alergă la palatul Marelui Preot și ceru portarului să-l ducă la Caiafa, îl făcură să aștepte în curtea dinlăuntru. După câteva clipe, se apropie de el un Scrib.

— Ce vrei tu de la Marele Preot?

— Aș vrea să-i mulțumesc pentru ceea ce a făcut pentru mine și să-i spun că sunt gata la orice pentru libertatea Israelului.

— Libertatea te-a făcut să-ți pierzi mintea, Barabba. Caiafa te-a văzut de la fereastră și te-a recunoscut. Îți spun din partea lui că nu te-a scăpat din dragoste pentru tine ci numai pentru ca să fie pedepsit hulitorul acela blestemat.

Dar noi nu voim să avem nimic de a face cu tâlharii și ucigașii. Marele Preot îți poruncește să te ridici de aici numaidecât, să nu mai îndrăznești să te apropii de poarta aceasta, altfel, vai ție!

Și spunând aceasta, porunci din ochi la doi slujitori să-l izgonească pe Barabba.

Ucigașul, năucit și cutremurat, fugi fără să se mai uite înapoi. Dar în sufletul lui se învârtteau gânduri de răzbunare și în același timp de recunoștință înăbușită. Preoții îl alungau: de ce nu s-ar îndruma către dușmanii lor, către ucenicii celui ucis? Era teafăr mulțumită sângelui învățătorului lor. Suferiseră o pierdere grozavă: de ce nu le-ar da o despăgubire, o răsplată pentru cea moarte?

Ziua întregă și a doua zi se sili să afle în ce vizuină tainică se vor fi ascuns prietenii și credincioșii lui Isus. Nimeni din cetate nu știa sau nu voia să spună.

Dar Barabba nu-și găsea liniștea și urma să întrebe și să scotocească; ciuda împotriva preoților îl îboldea să caute pe cei care trebuiau să-i urască tot ca și dânsul. Intr-o seară, pe când da târcoale pe muntele Măslinilor, dădu pe negândite, lângă o piuă, peste un băiețandru de vreo treisprezece sau patrusprezece ani, care se opri să-l privească.

— Nu știi tu să-mi spui, băiețășule, unde aș putea să găsesc pe ucenicii- lui Isus zis Hristos?

Băiatul își pironi asupra lui ochii mari și negri.

— Și ce treabă ai tu cu ei?

— Sunt un prieten, răspuse Barabba, sunt unul care a primit un dar mare de la învățătorul lor și acum îi caut să îi ajut.

— E adevărat?

— Poate că m-ai luat drept un copoi deal Preoților?

Și zicând acestea, Barabba scoase trei dinari și îi arătă băiatului.

— Dacă îmi arăți unde e casa lor, sunt, ai tăi.

Băiatul luă banii și fără să mai adauge un cuvânt o luă pe povârniș. Merseră în tăcere aproape o jumătate de ceas. Într-un loc, de unde nu se mai vedea Ierusalimul, băiatul se opri la umbra unui cedru și arătă cu mâna o măsuță înnegrită, pe jumătate ascunsă între măslini.

— Sunt acolo!

Și fără să mai spună altceva, o rupse la fugă și se făcu nevăzut.

Barabba se apropie de casa singuratică și trase cu urechea. Prin ferestre se auzea un murmur înăbușit de glasuri; acela al unei femei le acoperea pe celelalte. Barabba băjbâi cu mâna ușa veche și simți că era deschisă. Fără să întrebe sau să bată, ucigașul intră în casă tiptil. Cea dintâi încăpere era goală, dar prin ușa care se deschidea în peretele din față se auzeau acum voci lămurite. Se opri în prag: vreo zece bărbați și trei femei se sfătuiau cu atâta aprindere încât nici unul nu băgă de seamă, la început, pe nepoftitul care îi privea. Dar una din femei ridică deodată capul și descoperi chipul tulburat și zbârlit al lui Barabba. Se ridică strigând. Atunci toți săriră în picioare și se întoarseră înspăimântați spre ușă.

— Cine ești? Ce cauți? Ce vrei?

Cel mai bătrân dintre dânșii, care părea capul adunării, porunci tuturor să tacă și înaintă spre Barabba care rămăsese neclintit, rezemat de pervazul ușii.

— Te cunosc, spuse bătrânul, știu care e numele tău și ceea ce ai făcut. Ce demon te-a împins spre casa aceasta? Fiul lui Dumnezeu a răscumpărat cu sângele său chiar și viața ta; viața unui omorător de oameni a fost plătită cu aceea a lui Mesia; ce vrei mai mult?

— Ascultă-mă, zise - Barabba, preoții m-au scăpat, dar apoi m-au ocărât și m-au izgonit. Îi urăsc și vreau să mă răzbun. Și voi, cu siguranță, îi urâți și eu sunt gata să răscumpăr, cum pot, pierderea Domnului vostru. Și ucigașul are o inimă și un suflet. Și omorătorul de oameni poate fi un mântuitor în clipe ca acestea. Spuneți-mi ce pot să fac pentru voi. Spuneți-mi de care dușman vreți să fiți mântuiți. Cu sângele lui mi s-ar părea că plătește o parte din cel pe care Isus l-a vărsat pentru mine. Vorbiți, nimic și nimeni nu mă înspăimântă.

Toți tăceau și îl priveau și pe fețe și în mișcări se citea groaza. În sfârșit, Petru vorbi:

— Barabba, Barabba, Hristos ți-a dăruit viața, dar nu și lumina. Ești mai orb decât un stârv, mai surd decât o piatră, mai nebun decât un lup care toată noaptea nu și-a găsit hrană. Nu ai aflat tu că învățătorul nostru propovăduia iubirea chiar și față de vrăjmași? Nu ți-a spus nimeni că porunca să iertăm orice ocară și să răsplătim răul cu binele? Nu vouă vă este dată răzbunarea, a spus Domnul nostru. Din iubire pentru El am iertat pe Farisei, pe Scribi, pe Preoți și pe Romani și te iertăm și pe tine, nefericit ucigaș osândit la viață. Nu avem dușmani, nu vrem sânge. Te iertăm din toată inima, Barabba, dar vederea ta trezește în noi amintiri prea dureroase, prea grozave. Iartă-ne și tu, Barabba, dar dacă într-adevăr vrei să-ți plătești datoria față de noi, cum spui, fugi de casa aceasta și să nu te mai arăți niciodată acolo unde suntem noi.

— Nu știu unde vrei să ajungi cu iertarea și cu iubirea ta. Eu rămân credincios vechii legi: sânge pentru sânge, viață pentru viață. Atâta vreme cât Romanii vor ține poporul nostru sub jug, nu mă voi înjosi să sărut mâna care mă palmuiește. Sunteți, după toate socotelile, slabi și fricoși, căci vă ascundeți ca niște găini speriate și scorniți mofturi ca să nu răzbunați uciderea căpeteniei voastre. Nu vă fie teamă că am să mă mai întorc să vă caut: eu sunt un bărbat și nu mă încurc cu muieruși.

Cea mai tânără și mai frumoasă dintre femei îi ieși înaintea aprigă să-i răspundă, dar Barabba, fără să mai aștepte, ieși din încăpere și din casă în goana mare, scuipând și bolborosind prin barba zbârlită.

Se întoarse la Ierusalim dar nu se dădu bătut. Era chinuit de râvna de a face ceva, să-și verse necazul pe cineva. Trândăvia libertății îl ostenea și îl mânia totodată. Chipul celui care murise în locul său îi sta mereu înaintea, nu rece ca acela al unui prigonitor amenințător ci tăcut și blând și tocmai din pricina aceasta mai chinuit și mai neîndurat. Aflase, rătăcind ici și colo, multe lucruri despre Isus; unele minunate și de necrezut; altele de-a dreptul nebunești, după judecata lui.

Îi povestiseră, între altele, învierea lui Lazăr, și îl cuprinse deodată dorința să-l vadă pe acesta, să-l întrebe, să se încredințeze dacă e adevărat. Ajunse într-o dimineață în Betania și căută să afle casa celui înviat.

În pragul ușii, mai mult trântit decât așezat pe o lespede de piatră, un om posomorât la față, ghemuit într-o manta pământie, privea în sus, dar desigur că nu vedea nimic; pupilele îi erau împânzite și nemișcate ca ale orbilor. Barabba se apropie.

— Tu ești cel care s-a înapoiat din lumea morților?

— Și tu ești poate unul din acei nerușinați pierde vară care de atâtea săptămâni mă chinuiesc cu nesuferitele lor întrebări?

— Nu, Lazăre. Eu sunt, fără știrea ta, un frate al tău. Și eu ca și tine îmi datorez viața prietenului tău Isus. Tu ai fost în mormânt și te-a scos dintr-însul, eu eram în mâinile gădelui și mulțumită lui am scăpat de temniță și de moarte. Amândoi trăim datorită Lui. Trebuie să fim prieteni, să facem ceva ca să răzbunăm pe mântuitorul nostru.

— Nu te înțeleg. Nu știu cine ești și nu am nevoie de prieteni. Nu vreau să aud vorbindu-se de recunoștință, nu vreau să mă gândesc la răzbunare, nu cunosc nici un frate. Aveam două surori și m-au lăsat singur...

— Numele meu e Barabba. Isus, care te iubea, a murit pentru mine. Nu vrei tu să ridici brațul pentru cel ce ți-a redat viața?

— Știi și tu ce însemnează numele tău?

— Toată lumea știe: „Fiul Tatălui”.

— Ei bine: Fiul Omului a murit pentru Fiul Tatălui și e drept și așa trebuia să fie după Scripturi. Cel dintâi om, cu adevărat fiul tatălui a fost, după cum știi, cel dintâi născut al lui Adam — adică Cain. Și el ucigaș ca și tine, ca toți. Dar Dumnezeu n-a dat voie să fie ucis Cain. Îți aduci aminte? „Și Dumnezeu a pus un semn pe Cain pentru ca oricine l-o găsi să nu-lucidă”. Fiecare leat de oameni își are Cainul său, Fiul Tatălui, pe Barabba al său, ucigașul său. Și fiul lui Dumnezeu, adică Isus, a făcut ca Tatăl și n-a dat voie ca tu să fii ucis. Dar crezi tu că viața e o răsplată? Nu simți dimpotrivă că e cea mai crudă pedeapsă?

— Lazăre, aiurezi Ți s-a rătăcit poate lumina minții în întunericul din Șeol?

— Tu nu poți pricepe, Barabba. Eu dintre toți oamenii pot astăzi să înțeleg. Mă întorsesem în sfârșit în casa păcii, în adevărata patrie, în dulcele cămin unde sunt mama mea și tatăl meu, frații mei mai mari și soția mea pierdută și prietenii cei mai dragi ai copilăriei mele și patriarhii neamului nostru și profeții și înțelepții și dreptii. Eram cu toți cei pe care îi iubesc, mă scuturasem de țărâna pământului, mă odihneam, eram fericit. Deodată, pentru a mulțumi pe cele două femei care își închipuiau că mă iubesc, a trebuit să mă întorc la plictis, la jale, la osteneală, în pribegie. Și vii și tu să-mi trăncănești despre recunoștință, să-mi aiurezi despre răzbunări? Pleacă Barabba, du-te pentru totdeauna, în numele lui Dumnezeu. Te-am răbdat prea mult!

Pe când spunea aceste cuvinte se ridicase în picioare și ochii lui scăpărau de mânie. Apoi întoarse spatele Fiului Tatălui, intră în casă și cu zgomot mare închise ușa în urma lui.

Nebun de mânie, Barabba se întoarse blestemând în Ierusalim. Acum mai mult ca oricând simțea râvna să-și răzbune pe cineva neliniștile sale, spaimile sale, toate izgonirile și umilințele.

În casă nimeni nu-i vorbea. Cum îl simțeau intrând, orice vorbă contenea; până și copiii nu mai îndrăzneau să zburde la vederea lui și pe buzele fragede ale cumnatelor cuvintele mureau, răsul

tăcea. Barabba se simțea singur, părăsit din toate părțile, izgonit de la toate porțile, scos din viață, respins până și de judecata romană.

Atunci simți clocotind iarăși în bezna sufletului său ura împotriva lui Pilat. Toată pizma, toate ocările, toate dezamăgirile și toate răzvrătirile lui se îngrămădeau asupra guvernatorului. Acesta căutase cu îndărătnicie să-l omoare, în ziua eliberării se purtase cu el mai rău decât cu un câine: ba mai mult, îl răstignise pe Isus, și mai urma încă să-i împileze pe Iudei, în mintea tulbure și înnebunită a lui Barabba doar el singur era vinovat, el singur merita moartea.

Într-o seară târziu, paznicii pretoriului găsiră un Evreu ascuns în apropierea încăperilor unde dormea Pilat. Găsiră asupra lui o sabie; purta și un jungher.

Când se făcu ziuă, îl duseră, legat, în fața Guvernatorului. Pilat îl recunoscu și rânji.

— Te-ai întors, Barabba? Va fi pentru cea din urmă oară!

Strigă o poruncă unui centurion și ieși. După câteva clipe, Barabba fu dus pe Golgota. Și Fiul Tatălui fu răstignit chiar în același loc unde, cu patruzeci de zile mai înainte, își dăduse sufletul Fiul Omului.

Urechea lui Malco

Malco, sluga de încredere a Marelui Preot, era un bărbat frumos de vreo treizeci de ani, înalt și voinic, cu pielea și ochii negri, mai mult îndrăzneț decât viteaz, mai mult încrezut decât deștept. Născut chiar în Cetatea Sfântă, fiu al unui paznic de-al Templului, sfătuitor al lui Caiafa, iubit de femei și temut chiar și de Leviți, Malco se credea unul din stăpânii Ierusalimului și sortit pentru isprăvi mari. Prietenii și tovarășii, ca să se pună bine cu el, ațâțau zi de zi, cu șiretenie naiva lui mândrie și îl porecliseră Malco — adică Melec, domnitorul — și acum toți îl numeau Malco, deși adevăratul său nume era Ezechia. Plin de înnăscuta lui îngâmfare și de vorbele slugilor de sub mâna lui și a lingușitorilor ipocriți, Malco era mereu în așteptarea Unui prilej falnic în care să-și arate vitejia, să se impună poporului, să-și deschidă calea spre o soartă măreață. Oare porecla pe care i-o dăduseră nu \ era o prezicere, o profeție? În acel Orient încă fierbinte de pârjolul războaielor civile și răscoalelor, totul părea cu puțință și ambiției încercate ca și neroadei îngâmfări.

Când află Malco, în dimineața aceea de joi, mai înaintea tuturor, că seara trebuia să; fie prins în împrejurimile cetății, căpetenia unei cete deeretici, un Mesia mincinos, picat; din Galileea, înconjurat de oameni înarmați; ca să dărâme Templul și, după șoaptele mulțimii, chiar Ierusalimul, nedomolitului slujitor i se năzări că din ziua aceea ar putea să, înceapă o nouă viață pentru el.

Abia isprăvise Caiafa de mâncat — singura clipă din zi când puteai trage nădejde-să capeți ceva de la el — că Malco i se și înfățișă cu o adâncă plecăciune a marelui său trup, pe care nu o făcea decât arareori și numai în fața Marelui Preot. — Pot să-ți cer un hatâr?

Caiafa nu răspunse nimic dar nici nu mișcă mâna ca să gonească pe cel care cerea și Malco urmă:

— Am aflat că astă seară trebuie să fie prins un dușman primejdios al tău, care noaptea se ascunde prin împrejurimile Ierusalimului. N-ai vrea să mă pui pe mine în fruntea oamenilor care se vor duce să-l prindă?

Caiafa îl privi o clipă în ochi, rânjind ușor în barbă.

— Nu cred, zise el, să fie fiara așa de primejdioasă cum îți închipui. S-ar cuveni Segan-ului cinstea pe care o ceri, dar la urma urmei nu face să-l supărăm pentru o duzină de Galileeni. Așa că du-te tu și noroc bun la vânătoare. Ia cu tine pe cine vrei și înțelege-te cu Iuda Iscarioteanul care trebuie să facă pe călăuza și să vă arate pe cel pe care trebuie să-l prindeți. Cum îl vei avea în mână, adu-l la mine, chiar de ar fi la a doua strajă a nopții.

Malco mulțumi plin de bucurie stăpânu-lui și dădu fuga să-și orânduiască mica lui armată. Nu se putea cere ajutor paznicilor Templului, care nu trebuiau să se amestece în asemenea josnice treburi polițieneste, să se expună la apropieri necurate. Apoi, trebuia ca totul să fie făcut în mare taină, ca nimic să nu pătrundă în popor, unde putea să fie vreunul care să vestească pe ucenicii slăvitului fiu al lui David.

Trebuî, deci, ca Malco să ceară ajutorul admiratorilor și lingușitorilor săi, slujitori ca și el în casa lui Caiafa sau Ana, sau unor prieteni de-ai lor, oameni de adunătură, care munceau bucuros noaptea, numai ca să poată trăi în trândăvie în timpul zilei.

Malco strânse vreo cincizeci și, la căderea nopții, vru să-i treacă în revistă în curtea cea mare a palatului lui Caiafa, asemenea unui general care se pregătește de luptă.

Erau mutre de toate vârstele, de toate neamurile și de toate soiurile. Tinerei cu cearcăne negre și guri roșii; bătrânei năclăiți în unsoare groasă și venerabilă; un năuc cu căpățână și culoare de șarpe și alții cu o ținută demnă și tristă care păreau negustori mofluzi, sau tâlhari pocăiți sau nebuni doar pe jumătate vindecați. Numai câțiva erau înarmați cu săbii, unul singur avea un soi de lance; cei mai mulți aveau ciomege noduroase, lustruite de învechite sudori. Malco își scrută războinicii unul câte unul și păru mulțumit: pentru întâia oară în viața lui porunca atâtor oameni. Un suflu de trufie regească umflă inima lui de slugă.

Încredință patru fanale celor mai tineri și se înfășură în manta pentru că începea să se lase frigul și Iscariotul nu se vedea.

În sfârșit, în toiul nopții, se auzi un târșăit grăbit și numaidecât apoi o răcâitură la poartă. Deschiseră, în curte intră un om îndesat, roșcovan, cu spete late și frunte îngustă, cu fața absentă, tâmpă, răvășită, un chip de piatră moartă. În mâna dreaptă, ridicată, strângea o fărâmitură de pâine.

Malco întrebă:

— Putem să mergem?

Iuda făcu semn că da cu mâna în care ținea pâinea și se îndreptă spre drumul întunecat, urmat de armata tăcută de sub porunca slugii poreclită Rege.

Când fură aproape de grădina Măslinilor, Iuda, se opri o clipă și zise:

— Îl voi săruta. Luați seama: El este. Malco se întoarse spre cei înarmați:

— Nimeni să nu-l atingă, vreau să fiu cel dintâi care să pună mâna pe el. Voi să aveți grijă de tovarășii lui.

Merseră iar cu mai multă îndrăzneală: glasurile celor înarmați și flăcările fanalelor sfâșiau tăcerea și bezna nopții. Ca un căpitan prevăzător, Malco își împărți ceata în trei pâlcuri și o puse să urce printre măslini pe trei cărări deosebite, cu gândul Să taie fuga dușmanului.

Ajunseră. Iuda recunoscu numaidecât pe Isus și, drăgăstos, îl sărută pe buze. Malco, care era lângă el, ridică mâna să apuce brațul profetului mincinos.

Dar chiar în aceeași clipă se repezi afară din umbra deasă un om care, scoțând de sub manta o spadă, o izbi de obrazul lui Malco și-i reteză din rădăcină urechea dreaptă. Malco urlă de uimire și de durere, dar nu avu iuțeala sau tăria să răspundă cu spada celui ce-l rănisese, ci privea încremenit. — un purtător de fanal se apropiase de Petru — și niciodată nu i se mai șterse din minte fața aceea mare, bărboasă și solemnă și acei ochi adânci, scăpărători de sfântă mânie.

Isus întinse mâna spre obrazul drept al lui Malco și păru că-l mângâie. Durerea pieri, sângele se opri, pielea se închise în jurul unei scobituri noi. Malco, buimac și asurzit, nu se gândea nici să se răzbune pe cel care îl atacase, nici să-i mulțumească celui care îl tămăduise. Ba dimpotrivă, se aplecă la pământ și bâjbâi printre ierburi și pietre, ca și cum ar fi căutat ceva la care ținea mult. Un tânăr îi făcu lumină cu fanalul și Malco putu să zărească și să-și apuce urechea însângerată. Cu o mișcare grăbită o ascunse în sân și în sfârșit privi împrejur. Cel care îl lovise și ceilalți ucenici se făcuseră nevăzuți. Isus singur și alb era înconjurat de mutrele fioroase ale încropitei cete de zberi.

Nenorocitul Malco nu putu fi de față la judecarea și cazna lui Isus, nici la triumful stăpânilor săi.

În noaptea aceea grozavă nu se mai întorsese la palatul lui Caiafa ci la casa mamei sale, unde trăi ascuns mai multe zile, fără să scoată vreodată capul pe ușă afară.

După ce trecu Răstignirea și Paștele, Marele Preot își aduse aminte de Malco și puse să-l caute prin tot orașul. Nimeni nu știa să spună nimic: din noaptea aceea nimeni nu-l mai văzuse. Pe mama sa o pusese Malco să jure că îi va păstra taina.

Trecură zile și săptămâni și Caiafa nu se mai gândi la Malco: o altă slugă ajunsese capul oamenilor de casă ai Marelui Preot.

Încuiat în camera lui, Malco suferea, cădea pradă gândurilor, se zbătea, rumega gânduri de plată și de răzbunare. Isprava aceea pe care și-o închipuise începutul norocului lui fusese dezvăluirea ticăloșiei sale: noaptea aceea care ar fi trebuit să fie cel dintâi pas către putere și triumf se sfârșise cu rușinea și fuga lui.

De ce nu se răzbunase pe loc? De ce nu străpunsese cu sabia pe acel Petru înfuriat? De ce nu dăduse măcar poruncă să-l prindă și pe el?

Nu putea să-și lămurească ce i se întâmplase în acea clipă nenorocită. În amintire totul îi apărea plin de taină, îl fermecase cineva deodată, așa încât îl făcuse să-și piardă orice tărie sufletească și trupească? Poate că îl vrăjise acel Mesia mincinos pe care se pregătea să-l prindă?

Dar nici măcar presupunerea aceasta nu sta în picioare. Acel Isus pe care Petru îl apăraseră cu sabia sa dojenise - Malco își aducea încă aminte cuvintele — pe sângerosul ucenic în timp ce el, rănitul, jignitul, nu știuse să pună mâna pe Petru și să-l pedepsească.

Cu ce obraz se putea înfățișa el lui Caiafa care ținea la el, tovarășilor de slugărie care îl admirau și îl credeau hărăzit unei soarte mai bune? Ce mai putea să facă acum ca să ajungă iar demn de năzuințele lui mărețe? Mai era- oare timpul unei răzbunări zgomotoase?

Aflase că Mesia cel mincinos — același care îl vindecase cu milă — fusese bătut în cuie pe o cruce, și se bucurase, nu fusese el cea dintâi pricină a nenorocirii sale?

Mai aflate și că Iuda, chinuit, se zicea, de remușcări că și-a vândut învățătorul, se spânzurase de un arbore, și vestea îl mângâiase: un martor mai puțin.

Dar unde erau ceilalți ucenici ai hulitorului din Nazaret? Și mai cu seamă acel turbat de Petru care îl adusese în starea asta jalnică? Cel puțin pe el voia să se răzbune cu orice preț.

Mama lui, trimisă în fiecare zi prin Ierusalim să culeagă știri, nu izbutise să afle nimic despre acesta! Se zicea numai că fugise, cu tovarășii, în Galileea.

Până una-alta, Malco își înșela neliniștea așteptării cu biata-i ureche tăiată! Când se întorsese acasă, o ținuse mai multe zile la soarele arzător al primăverii palestiniene, apoi o pusese într-un balsam gros și parfumat pe care mama sa îl cumpărase de la un Egiptean; și acum avea o bucățică negricioasă, zbârcită și parfumată, care abia dacă mai putea semăna cu vechea înfățișare. Cu toate acestea, Malco îndrăgise acea bucățică din capul său și o ținea mereu cu sine, într-o pungă de piele neagră și, din când în când, o privea ca să-și întipărească în minte cumplita rușine și să-i fie în fiecare zi vie datoria de a se răzbuna. În sfârșit, când zilele începură să se micșoreze, Malco îndrăzni să iasă afară din casă. Se ducea în amurg pe drumurile cele mai lăturalnice și cu mâna ținea un colț al mantalei la tâmpla dreaptă, ca lumea să nu bage de seamă rușinea lui. În unele ținuturi tăierea urechii era pedeapsa rușinoasă a clevetitorilor și a tâlharilor. Cine nu știa povestea acelei nopți, putea să-l creadă un nelegiuit; cine îl cunoștea, îl judeca drept smintit sau mișel.

Vai lui dacă l-ar fi văzut femeile care îl iubiseră în vremurile bune! Dumnezeu să-l păzească să fie recunoscut de cei ce fură martori ai norocului și nenorocului Său!

Dar trebuia să-și câștige de aci înainte o bucățică de pâine. Tatăl îi murise de mulți ani; mama sa era săracă; la celelalte rude nu voia să ceară ajutor; economiile puse de o parte în chip cinstit sau necinstit în casa lui Caiafa erau pe sfârșite.

Din ce în ce mai mult, Malco prinsese îndrăzneală, își înfășură în jurul capului o pânză albă în chip de turban, ca să ascundă ciuntirea de ocară și se înfățișă la mărimi și la negustori ca să caute de lucru. Dar nimeni nul primi; legătura aceea împrejurul tâmplilor, neobișnuită la iudeii care nu erau preoți, dădea de bănuț.

. Dacă îi cereau să o scoată, Malco o rupea la fugă și purtarea lui făcea să crească bănuțelile. Un zaraf izbuti să-i smulgă pe ne-gândite de pe cap zdreanța aceea și văzu numaidecât urechea tăiată, începu să rânjească și să cheme lumea, și-l ținea strâns pe Malco de un braț, ca toți să-l vadă. Nefericitul trebui să se zbată, să zgârie, să muște, să lovească cu picioarele ca să scape de cercul gălăgios al batjocoritorilor.

Timpul trecea și Malco nu izbutea să se cuibărească în nici un loc; toți îl goneau și îl ocărau. Zi cu zi, sărăcia sporea și o dată cu ea se potolea și rușinea, se împrăștiau fumurile trufiei.

Mândrul Malco, viitorul principe, ajunse cu trecerea vremii unul din numeroșii milogi care împuteau cetatea Sfântă. Nu mai ascundea urechea lipsă: ba chiar, spre a trezi milă sau răs, povestea în pâlcuri povestea lui cu adăugiri de basm; că ucenicii lui Mesia erau mai mulți de o sută și toți înarmați, că el ucisese o mulțime dar că Isus era un vrăjitor și îi înviase pe toți și-i făcuse nevăzuți. Malco se înfățișa mai cu seamă pelerinilor ce veneau de Paști din locuri îndepărtate drept un mucenic al credinței și ca dovadă scotea din punga de piele urechea retezată, o rămășiță murdară și zbârcită care părea o smochină stricată și prost uscată. Cei mai miloși sau mai iscoditori îi dădeau câte ceva și astfel Malco își trăia din greu viața, ființă înjosită, urâtă și plină de ură.

Pentru că în inima zdrențărosului măscărici nu ațipise niciodată imboldul răzbunării.

Acel Petru avusese îndrăzneala să pună din nou piciorul în Ierusalim, cu unii din tovarășii lui și chiar să vorbească mulțimii de învățătorul scuipat, biciuit și bătut în piroane.

Malco îl urmărea mereu, iscodind. Când Petru învăța norodul, Malco i se înfigea în față și-l țintea cu privirea. Nu îndrăznea să-i sară în spate, cum se topea de dor s-o facă. Malco era un cerșetor deocheat și Petru insufla tuturor respect, până și preoților, și nu-era niciodată singur. Dar ciuntitul se răzbuna cum putea: acum ocărându-l de departe, aci împrăștiind prin prostime defăimări grozave împotriva Apostolului, aci iscodind de bună voie faptele și predicile sale pentru unii scribi care mai mult decât oricare alții urau noua sectă.

Când află că Petru a fost prins împreună cu Ioan, inima lui Malco tresări de bucurie; nădăjduia că va fi osândit ca Ștefan, să fie ucis cu pietre și gusta mai dinainte plăcerea de a ochi cu pietrele în mână capul urât. Dar după puțin timp, Apostolii fură eliberați și cerșetorul dezamăgit plânse de ciudă.

După câțva timp. Petru fu din nou întemnițat și Malco nădăjdui că de astă dată nu va mai scăpa; știa că Agrippa dorea moartea primejdiosului semănător de schimă. Într-o dimineață umblă zvonul că Petru, deși! păzit din ochi de patru soldați, pierise în chip tainic din carceră. Malco nu-și mai putea găsi liniștea: acum era lipsit până și de putința de a-și vedea dușmanul, amară și sărmană ușurare a urii neputincioase.

Peste câteva luni îi spuseră că Petru se refugiase în Antiohia și că se apucase din nou, fără teamă, de meseria lui de propovăduitor pribeag. Malco nu mai putea să trăiască fără să urmărească într-un chip oarecare pe cel care era răspunzător de decăderea lui, și, pe jos, cerșind mereu, ajunse în Antiohia.

Căută să afle casa lui Petru și zi și noapte îl urmărea. Dacă uneori Apostolul îl privea, Malco îl țintuia, drept în ochi, cu ochii lui răi și rânjea și-și bătea tâmpla cu degetul ca pentru a-i reaminti vinovatului rușinoasa lui ciuntire. Dar Petru nul recunoștea. Într-o zi, crezând că cere de pomană, îi dădu câțiva gologani. Malco îi luă și apoi, blestemând și scuipând, îi azvârli mânios în obrazul Apostolului.

Petru părăsi Antiohia și poposi pe la frații din Corint; Malco izbuti să-și găsească adăpost pe o navă ce se îndrepta spre Grecia, și îl urmă. Să trăiască aici sau aiurea era pentru el totuna, numai să poată iscodi și blestema pe ucenicul lui Hristos. În fiecare oraș găsea iudei creduli și miloși care îi făceau pomană să-l asculte și să-i potolească foamea. Numai Grecii îl zeflemiseau:

— Resemnează-te Malco, ziceau ei. Regii au fost totdeauna vestiți din pricina unei urechi. Adu-ți aminte de urechea regelui Midas și de urechea regelui Dionisos din Siracusa.

Între timp anii fugeau grăbiți și triști, iar Malco îmbătrânea. Dar îl sprijinea o siguranță neclintită și mângâietoare. Într-o zi sau alta Petru își va plăti printr-o moarte ticăloasă predicile lui nebunești și toate greșelile lui vechi și noi. O mulțime înfuriată sau un călău nepăsător trebuia, până la urmă, să răzbune și pe Malco, trebuia să-i potolească sau să-i vindece chinul.

Dar Petru pieri și din Corint și, timp de câțiva ani, cerșetorul pribeag nu mai izbuti să afle unde se adăpostise cel care îl rănise; unii ziceau că s-a întors în Antiohia, alții povesteau că l-au văzut în Tir sau în Samaria. Malco cerea tuturor știri și se ruga de toți: nu voia să moară fără să fie de față la cazna celui ce îi retezase pentru totdeauna viața.

În sfârșit află de la mai mulți martori că Petru trăia liniștit în capitala Imperiului. Nu era ușor pentru un nenorocit ca el să se ducă la Roma. Și totuși Malco, milogindu-se, rugându-se, economisindu-și până și pâinea, izbuti să debarce, într-o ploioasă zi de mai, în Ostia. Pe jos, înfometat și plin de praf, ajunse noaptea în Roma.

Un iudeu pe care îl întâlnise într-o cârciumă din drum îl întovărăși până în Transtevere, în mahalaua locuită de evrei și îl dădu în grija unei familii de bigoți bogați, care după ce auziră întâmplările lui Malco îl primiră în casă ca pe un oaspe. Puțin câte puțin află totul despre Petru și de Biserica de el întemeiată în Roma și de îndoielile și tulburările stârnite de creștini.

Era în anul 817 de la întemeierea Romei și trecuseră de șapte ori câte cinci ani de la nenorocita noapte a Ghetsemanului. Malco era acum un bătrân încovoiat, sleit, cărunț, care prin nimic nu mai amintea pe îndrăznețul slujitor al Marelui Preot. Dar o nădejde îndărătnică și cumplită îl sprijinea: să fie de față la sfârșitul sângeros al lui Petru.

Chiar în același an se împlini pentru el mult dorita zi, Nerone era hotărât să stârpească pe creștini și deocamdată dăduse poruncă să se -aducă la îndeplinire hotărârile date împotriva capilor Bisericii din Roma. Pavel, ca cetățean roman, trebuia să aibă cinstea tăierii capului: Petru trebuia să fie răstignit.

Malco își petrecea toate orele zilei și ale nopții în împrejurimile temniței unde bătrânul Petru aștepta în rugăciune mult dorita moarte, fără să știe că aceeași dorință chinuia, în afara zidurilor, pe un alt bătrân.

În sfârșit, posomorâtele zori ale unei zile de iunie aduseră atât de dorita ușurare străvechiului prigonitor. Câțiva soldați romani ieșiră din temniță, înainte de ivirea soarelui și, în mijlocul lor, cu mâinile legate, aveau pe Petru. În urma lor venea un car în care era rezemată o cruce groasă de stejar.

Drumurile erau pustii; micul alai o luă spre pădurile Vaticanului. Malco mergea în urma soldaților, mai pe delături, ca să nu fie zărit și inima îi bătea în piept, beată de o bucurie drăcească.

Ajunseră la o mică înălțime și soldații începură să ridice crucea. Malco nu putu să mai rabde: se apropie de pâlci și întâmpină tremurând pe Petru.

— Mă recunoști? Îți aduci aminte de mine?

Petru tăcea: nu izbutea să pună un nume pe obrazul acela zbârcit și răvășit.

— Te prefaci că nu mă recunoști? Nu-ți aduci aminte noaptea în care a fost prins acel învățător al tău? Nu-ți amintești de Malco, de sluga lui Caiafa? Eu sunt acel

Malco și tu ai fost cel care mi-a retezat urechea cu sabia. Acea crestătură a fost începutul tuturor nenorocirilor mele, din vina ta am ajuns batjocura lumii și câine flămând la ușile bogaților. Sunt ani de-a rândul de când aștept ziua aceasta. Astăzi plătești cu viața toate nelegiuirile tale și trebuie să știi că eu sunt fericit.

Petru asculta cu umilință și simțea o milă fără margini pentru nefericitul înveninat și scos din minți de ură.

— Ai dreptate, spuse, în noaptea aceea, tulburat de durere m-am făcut vinovat față de tine. Învățătorul m-a dojenit cu multă dreptate pentru fapta mea de ucigaș și căința mea nu a șters nici greșeala nici durerea. Dar nu vreau să mor fără să mă fi împăcat cu tine. Iartă-mă, Malco. Suntem amândoi bătrâni și oboșiți, iar eu peste câteva clipe voi fi lângă Tatăl nostru. Lasă să cadă ura, uită ciuda, iartă-mă.

Și spunând acestea, Principele Apostolilor, capul Bisericii Ierusalimului și a Romei, cel dintâi Vicar al lui Hristos, plecă genunchii pe iarba arsă înaintea lui Malco. Capul mare și alb al lui Petru, aplecat, părea că așteaptă cea din urmă binecuvântare de la victima sa.

— Nu vrei să ierți un muribund?

Dar omul fără ureche părea că nu auzise sau că uluiala îi luase graiul.

Centurionul, care fusese de față din depărtare la acea stranie convorbire, pentru el fără de înțeles — pentru că cei doi bătrâni vorbeau în aramaică — se apropia bănuitor cum văzu pe osândit că îngenunche la picioarele necunoscutului.

Îl înhață pe Malco de un braț și strigă;

— Cine ești? Pe cine cauți? Ce faci aci? Trebuie să fii unul din acești iudei care vor să prăpădească Roma. Cum te cheamă?

— Malco din Ierusalim. Dar nu sunt dintre aceștia. Eu nu sunt creștin. Ba chiar sunt cel mai mare dușman al acestui Petru pe care sunteți pe cale să-l pedepsiți pentru fărădelegile lui.

— Nu cred. Dacă acesta, care e un fruntaș al creștinilor, îngenunchează în fața ta ca în fața unui zeu, însemnează că ești un conducător al sectei mai mare chiar decât el.

Și întorcându-se spre soldați:

— Prindeți-l și legați-l de pinul acela. După ce vom sfârși cu complicele lui, îl vom duce și pe el în fața tribunalului.

Alți soldați îl ridicaseră cu sila pe Petru și începeau să-l pironească pe cruce cu capul în jos. Malco privea și tremura, tremura de plăcere și de spaimă. Ceasul acela, pe care îl așteptase atâția ani ca pe o mântuire, era poate cea din urmă oră din viață și pentru el. De ce îl pedepsea Dumnezeu cu atâta cruzime?

Unul din soldații care trebuiau să-l ducă, băgă de seamă că îi lipsea o ureche.

— Ia uite, zise el tovarășului, i-au mai tăiat o ureche. Trebuie să fie un tâlhar bătrân sau un sclav fugit din ocnă. Mare poftă aș avea să-i trimit la plimbare și urechea cealaltă, ca să văd cum se strâmbă puturosul de iudeu.

Și zicând astfel, îi dădu un brânci lui Malco care, vrăjit, nu voia să se depărteze de crucea de pe care Petru, ridicând cu greu capul atârnat în jos, îl țintea cu ochii împânziți de plâns și de agonie.

— Haide, zise soldatul, târându-l pe Malco cu sila.

Dar groaza și spaima tulburaseră în așa chip pe nenorocitul zdrențaros că începu să se zbată ca un nebun, iar deznădejdea îi dădu atâta putere încât se desfăcu din strânsoarea soldaților care încercau să-l țină pe loc și să-l lege.

Ca un descreierat gonit de duhuri necurate fugi spre pădure cu cei doi soldați înfuriați pe urme. Scoaseră săbiile afară din teacă și în gura mare amenințau pe fugar.

Malco se împiedică de rădăcina ieșită din pământ a unui arbore și căzu. Unul din soldați îi sări în spate și, scos din minți de mânie, ridică sabia asupra capului celui căzut și îi reteză scurt urechea ce-i mai rămăsese.

Două țâșnituri de sânge izvorâră din rană. Malco închise ochii și se lăsă să cadă la pământ ca mort, fără un strigăt, fără un geamăt. Soldații încremeniți îl priveau și nu știau ce să facă.

Sângele curgea încet și întunecat din obrazul lui Malco. Lui i se părea că aude tropotele unui triumf, apoi un cântec de flaute, de o blândețe nespusă cum nu mai auzise niciodată și un delir aiura că totul era în cinstea lui, ca să primească pe marele rege care se întorcea după mari izbânzuri asupra dușmanilor săi.

Și astfel, muri, stors de sânge, în același loc și în aceeași zi a răstignirii lui Petru, Apostol și Pontifex, faimosul servitor al lui Caiafa, Ezechia, poreclit Malco.

Cirenianul

Simon din Cirene trecuse cu puțin de poarta lui Efraim, ca să intre iar la Ierusalim și să se întoarcă acasă, când, la o cotitură a drumului, dădu peste groaznicul alai al celor trei osândiți la moarte, care în acel ajun de Paște se îndruma spre Golgota.

Dacă l-ar fi putut zări sau ghici de departe, Cirenianul ar fi fugit de acea înfricoșătoare întâlnire. Om de la țară, deprins cu greu, mai curând supus spaimei decât curiozității, nu-i plăceau îmbulzelile și vâlmășeală - gurile în care e mai ușor să pierzi decât să câștigi și căuta să depărteze de ochii lui mai cu seamă tot ceea ce putea să-i amintească moartea. Când, după aceea, văzu că în capul alaiului erau soldați romani pe jos și călare, se turbură și mai mult. Nu că i-ar fi urât pe Romani — nu avea timp să urască pe nimeni — și apoi e nevoie de un stăpân — dar din instinct și deprindere nu voia să aibă niciodată și nimic de a face nici cu autoritatea, nici cu justiția, nici cu armata. Era un om simplu, un mic proprietar sărac și obosit, un Evreu cu vederi scurte și cu poftă potolite: voia să stea liniștit în colțișorul lui, să trăiască și să-i lase și pe ceilalți să trăiască. Îi era groază de tribunale și de arme, știind fără să-și dea seama cum că nici cu unele nici cu celelalte nu ar fi știut să se apere.

Dar în acea zi nenorocită nu putu să se ferească. Alaiul se oprise; unul din osândiți căzuse greu la pământ, căci nu mai era în stare să-și ducă crucea. Soldații erau grăbiți și blestemau. Simon, neputând să treacă dincolo de înghesuiala aceea, se oprise lipit de o casă, în pragul porții și căuta să nu iasă prea mult la iveală, ocărând în inima lui pe nenorocitul care era pricina acelei piedici neplăcute și a acelei întâzieri. Dar centurionul roman care se uita împrejur îl descoperi. Și băgând de seamă că Simon era zdravăn și sfios, cu mâna și cu glasul îl chemă la sine. Întâi Cirenianul se prefăcu a nu pricepe că îi vorbește lui și întoarse ochii în altă parte. Dar un soldat și fu lângă el:

— Țărănoiule, ești surd?

Îl luă de braț și îl duse lângă osânditul care zăcea la pământ, sleit de puteri.

— Ia crucea în spinare, strigă centurionul.

Simon știa că nu se putea sustrage în nici un fel unei astfel de porunci. Fără chef, împotriva voinței, răbufnind înciudat, Cirenianul își potrivea pe umăr crucea și porni înainte, ca măcar turbarea și oboseala să se isprăvească mai curând. Nu-i trecu prin gând să se uite la osânditul căruia într-un chip îi luă locul, întrezări un trup sfâșiat și un obraz înmuiat de sudoare amestecată cu fire de sânge. Simon nu putea să îndure vederea sângelui și numaidecât întoarse privirea și prinse să meargă liniștit.

Crucea era grea ca plumbul, dar Cirenianul avea spate de catâr și picioare de atlet. Și în timp ce făcea înapoi drumul pe care îl mai făcuse către poarta lui Efraim, se gândea la nevoile lui. Era mulțumit. Pe ogorașul lui, la jumătate cale între Ierusalim și Neftos, ar fi fost atâtea de făcut: apa era neîndestulătoare, roata era stricată, șoarecii făcuseră stricăciuni în orziște. Dar era ajunul Paștelor și nevasta lui, Mical, îi dăduse în grijă să se bucure devreme acasă și el știa acum, din îndelungă pătimire, cu câtă gălăgie și cu câtă ocară va trebui să ispășească acea întârziere. Venise mai devreme și din altă pricină, ar fi trebuit să se ducă în dimineața aceea la bătrânul Eleazar, care îi datora câțiva sicli, pe care de luni și de luni de zile îi făgăduia să-i plătească, și tot nu se mai îndura. Simon avea mare nevoie de bani înainte de Paști și prevedea cu groază primirea pe care i-ar fi făcut-o nevasta dacă s-ar fi întors și în acea zi cu mâinile goale.

Mai era apoi și o altă pricină, a întoarcerii lui grăbite din dimineața aceea, ba chiar mai gravă decât cea dintâi. Primul lui născut, Alexandru, era chinuit de mai multe zile de niște friguri care nu-l slăbeau decât câteva clipe în zorii zilei și îl preschimbaseră într-o zdreanță. Simon făgăduise lui Mical să aducă acasă, de unde o ști, o găină neagră care, spintecată în chip de cruce și ținută pe capul ras al bolnavului, e cel mai bun leac împotriva frigurilor rele. Dar nu izbutise să o găsească la țară și acum nu va mai avea vreme să cerceteze prin oraș.

Mâhnit de gândurile ce nu-i dădeau pace, Simon umbla grăbit sub marea greutate a crucii, și aproape că nu o simțea, atât de mare îi era dorul să ajungă mai repede la locul caznei. Pași și glasuri de oameni, șoapte și plânsete de femei ajungeau la urechile lui, dar nu-i venea să se întoarcă și, mai puțin, să afle amănunte despre osândiți. Auzise pe niște bătrâni care erau de față la trecerea alaiului, că era vorba de niște tâlhari și nu căută să afle mai mult.

Simon venise doar de câțiva ani din Ci-rene, locul lui de baștină, la Ierusalim, din pricina unei moșteniri și nu cunoștea aproape pe nimeni în cetatea sfântă, nici nu-și bătea capul să-și facă cunoștințe noi sau măcar să se amestece în treburile publice. Câmpul și casa erau viața lui și nu iubea pe nimeni afară de copii.

Nu știa deci nimic din cele ce se întâmplau în zilele acelea și osândiții erau, după el, borfași de rând. Simțea nițică ciudă împotriva celui mai slab, acela care îl silise să întârzie, dar nu ajungea până la ură. Gândea,

În sinea lui, că peste puține ceasuri nenorocitul acela va plăti cu chinurile și cu moartea și vina aceasta care va fi cea din urmă.

Ajunseră, în sfârșit, la locul deschis de pe vârful Golgotei. Se și strecurase împrejur o gloată gălăgioasă. Simon lăsă crucea la pământ și, fără să ceară voie, fără să salute, pândi clipa în care soldații îi întorceau spatele, se furișă printre pâlcuri și alergând trecu iar de poarta Efraim și se ascunse în Ierusalimul pustiu. În capul lui de om cumsecade, victimă nevinovată, se ciocneau patru imagini dârze: găina neagră pentru friguri, sicli de argint ai lui Eleazar, copilul înfierbântat și aiurind, și nevasta furioasă.

Încotro să o apuce? Acum era târziu și se simțea obosit, umărul drept, înțepenit și zdrobit îl necăjea. Iubirea pentru Alexandru fu mai puternică decât teama de Mical, mai puternic dorul să știe cum îi era copilul, să-l vadă, să facă ceva pentru el. Ajunse pe drumul lui, se apropie de casă. În poartă, așa cum știa chiar mai înainte să o fi văzut, sta la pândă nevasta, cercetând drumul, amenințătoare.

Bietul Simon își dădu seama că nimeni nu l-ar fi putut scăpa de vijelia pe care o prevesteau fulgerele din ochii lui Mical. Era femeie cu judecată și de inimă, gata să rabde și să-și dea sângele pentru soț și copii, dar era femeie iute, gata să se aprindă și să spună vorbe aspre. Simon se pregătise de furtună și nu avea altă nădejde decât să o întâmpine cu una din acele dezvinovățiri care opresc limbile cele mai aprige.

Se apropie de nevestă și, mai înainte ca aceasta să fi putut deschide gura, îi puse blând pe umăr o mână — una din acele mâini care ținuse și strânsese lemnul hărăzit lui Isus. Atunci se întâmplă un lucru de necrezut, o minune neașteptată. Mical își privi bărbatul în ochi și numaidecât se îmblânzi. În loc să-l ocărăscă cum voise cu o clipă mai înainte, îi spuse lui Simon cu glasul din zilele pașnice:

— Cum te simți? Ești obosit? Vino repede acasă. Lui Alexandru îi merge rău.

Simon încremenise și nu-și putea da seama -de neașteptata și nemaipomenita schimbare,

Dar iubirea pentru copil îi mută gândul. Intră în casă și dădu fuga în odaia lui Alexandru.

Băiatul era întins, pe jumătate gol, în pătuțul scund și părea că doarme. Gâfâia tare, fața îi era umedă și plină de umbre îngrijorătoare: umbre orbitele, nările, obrajii trași, cutele triste ale buzelor. Lângă el, șezând pe pământ, frățiorul Rufo.

Cum simți pe tatăl său intrând în încăpere, bolnavul deschise ochii și-l privi cu o expresie de nețărmită și chinuită nădejde. Tu ești tatăl meu și ești puternic, păreau că spun ochii aceia, tu mi-ai dat viață și tu ai să mă smulgi morții.

Simon se apropie domol de pat și se uită lung la copil. Mical zise:

— Ai adus găina neagră?

— N-am găsit, n-am avut timp să caut. Am să-ți spun totul pe urmă.

Alexandru care, jos între zdrențele înmuiate de sudoare respira greu, încercă să se ridice și numaidecât Simon îl ajută. Fiul puse mâna descărnată pe umărul drept — pe umărul acela înțepenit care dusesse greul crucii lui Hristos — și încercă să se salte în sus. Dar era foarte slab și doar sprijinul acela nu-i era de ajuns. Atunci tatăl îl cuprinse cu amândouă brațele, îl strânse la piept, ridică cu grijă de mamă trupul istovit și îl potrivi să șadă pe pat.

— Nu mă lăsa, murmură Alexandru, îl îmbrățișa strâns pe tatăl său, ținea mâinile slabe pe umeri. Pe Simon îl durea atingerea umărului chinuit de trunchiul crucii, dar nu avu inimă să se depărteze de copil nici să se smulgă din acea îmbrățișare.

Părea că Alexandru se bucură nespuse de mult că se simte așa de unit cu tatăl său; îi părea că din clipă în clipă e mai bine, că e un altul.

Mical, mai la o parte, privea cu drag pe tatăl și fiul astfel îmbrățișați. Nu se mai auzea suflarea obosită a băiatului: încetul cu încetul bolnăviorul adormi cu capul pe umărul lui Simon. Acesta, ca

să nul trezească, îndură cu dragăstoasă răbdare neplăcerea pe care dulcea greutate o da umărului său amorțit. Stătură astfel uniți o bucată de vreme. Deodată, Alexandru se deșteaptă și părea un altul. Ochii îi erau aproape limpezi, pierise sudoarea.

Mical se repezi la copil și-l atinse pe frunte, pe obraji, îi pipăi pieptul și spatele.

— Simon, strigă mama, Simon, Alexandru al nostru e vindecat! Nu mai asudă; nu mai arde! Lăudat fie Domnul!

Sărmana de ea, cu un ochi râdea de uimire și cu celălalt plângea de bucurie și nu știa ce să mai facă. Acum mângâia obrazul bărbatului încremenit, acum acoperea cu sărutări chipul fiului reînviat. Frigurile acelea groaznice care țineau de aproape două săptămâni și care se împotriviseră tuturor leacurilor firești și vrăjitorești, și erau gata să-i topească și să-i smulgă pe primul ei născut, erau tălmăduite și învinse în câteva clipe, Simon, doar cu atingerea mâinii și umărului, redase viața muribundului.

Dar întâmplările nemaipomenite din acea nemaipomenită zi nu se sfârșiseră.

Înainte de a se întuneca se ivi bătrânul Eleazar, vechiul și îndărătnicul datornic, care nu intrase niciodată în casa lor, iar de când cu împrumutul veșnic căutase în tot chipul să se ferească de Simon. Acesta, văzându-l înainte-i cu chipul blând, nu-și putea crede ochilor.

Eleazar spuse că nu voia să petreacă Paștele cu gândul datoriei în spinare, că știa câtă nevoie avea Simon și că să-l ierte de întârziere, că vina fusese a altora care nu-i plătiseră lui la soroc, că îi mulțumea de mii de ori pentru binele ce-i făcuse și pentru răbdarea ce avusese.

Scoase din sân un fișic cu jumătăți de sicli de argint, îi numără, îi dădu și după ce își luă rămas bun de la toți ai casei — până și de la Alexandru și micul Rufo — plecă.

La câteva zile, după Paște, Simon porni către ogorul lui întovărășit de Alexandru, acum mai zdravăn și mai frumos decât înainte, începură să sape o groapă, cu gândul să facă un puț nou pentru apa de ploaie, în nădejdea unei rodiri îmbelșugate. Tatăl și fiul, cu o lopată ușoară, dădeau la o parte și strângeau grămadă pământul sfărâmicios și uscat.

Spre seară, când era gata să lase lucrul, sapa lui Simon scoase un sunet dogit și scrâșni ca și cum ar fi izbit o oală. Simon se plecă să răscolească cu mâinile în țarina răvășită și scoase afară o amforă burduhoasă și mărunță, mai grea decât dacă ar fi fost din bronz curat. Sfârâmă cu sapa gătul scurt și ochilor lui Simon și Alexandru se arătă fulgerul vesel al aurului ce stă de multă vreme înmormântat și pare fericit că-și regăsește pe fratele său, soarele.

Erau bani vechi, necunoscuți lui Simon, la un loc cu inele de aur, cu salbe grele, cu fibule în filigrană, cu peceți și paftale. Era de bună seamă o comoară ascunsă de un bogătaș înspăimântat, din timpul Regelui Ioachim, când Asirienii împresuraseră Ierusalimul.

Simon, cu mâini tremurătoare, adună cum putu mai bine lanțuri și monede într-o învelitoare pe care o purta totdeauna cu el pentru somnul de după amiază, îngropă din nou cât putu mai bine amfora, sfătui copilul său să nu vorbească nimănui de ceea ce găsiseră și, cu pași mari, nerăbdători, se întoarse în Ierusalim.

Își chemă soția în casă și-i arată rodul nou de necrezut al câmpului lor.

Mical, care era mai iute de mânie dar și mai cu judecată decât soțul ei, își dădu cu gândul că norocul acesta fără de veste — ba mai bine zis minune decât noroc — nu putea fi ceva firesc și întâmplător, ci dădea la iveală voința unei puteri neomenești, mai mult decât omenească. Pe de altă parte nu putea să-și dea seama cum și pentru ce. Pricepu numai că aceste lucruri stranii păreau că se datorează numai prezenței și influenței lui Simon. Ea nu avea nici un amestec. Simon potolise fără să vorbească mânia ei, Simon vindecase copilul, ca să-l caute pe Simon venise Eleazar și lui Simon îi venise gândul să sape puțul chiar în locul în care tănuia comoara. Un Dumnezeu ocrotea și ajuta pe Simon, deci, gândea femeia, Simon a împlinit vreun lucru plăcut lui Dumnezeu. Dar care? Mical prețuia în soțul ei un om, harnic și blând dar nu avea o părere înaltă nici despre înțelepciunea lui, nici despre credința lui. Simon era bun iudeu dar întru nimic mai pios decât oricare alt credincios; trăia pentru sine, închis și timid, îi lipseau și voința și prilejul să îndeplinească fapte frățești.

Cu toate acestea, Mical își descusu de mai multe ori bărbatul, silindu-se să-i smulgă din gură ceea ce Simon nu-și amintea sau nu voia să spună. Dar din toată truda ei iscoditoare nu putu să scoată decât aceasta: că în dimineața aceea de vineri, Simon purtase pe umeri o bucată de drum crucea unui osândit la moarte. Dar cum nu o făcuse dintr-un imbold de milă — ba chiar căutase să scape de acea nedorită oboseală — ci din porunca soldaților romani, nu putea fi acela faptul meritoriu care să-i fi atras soțului ei șirul de binefaceri minunate. Mical, înțeleaptă, nu mai încercă să dezlege taina.

Dacă Dumnezeu ne apără și ne iubește — gândea în sinea ei — știe Dumnezeu ce face și nimeni nu poate ghici gândurile lui. Noi nu putem face altceva decât să mulțumim și să lăudăm pe prea înaltul.

Simon ascunsese în casă comoara și, ca să năvălească lumea la ochi, ducea mai departe viața lui obișnuită. Într-o zi, pe când lucra singur în ogorul lui — două luni și mai bine după Paște — văzu lângă el două umbre nemișcate. Ridică ochii: erau un bărbat și o femeie.

Femeia nu mai era tânără, dar se vedea că fusese foarte frumoasă, de acea frumusețe străvezie, curată și curățitoare care strălucește în vedenii mai mult decât pe chipurile fiicelor oamenilor. Părea înălțată deasupra a tot ce este omenesc, de una din acele dureri care rămân pentru totdeauna măduva vieții unei ființe și o luminează mai gingaș și mai sigur decât fericirea. Trăsăturile desăvârșite erau învăluite, dar nu diforme, de nobilă tristețe; ochii negri și mari erau întunecați, dar nu stinși de blânda deznădejde.

Bărbatul era foarte tânăr dar arăta serios și aproape solemn, din pricina îngereștii mâhniri a chipului său.

Simon îi privea uimit, încremenit în brazdă, și așa de zăpăcit că nu îndrăznea să-i întrebe ce voiau de la dânsul. Tânărul vorbi:

— Tu ești Simon zis Cirenianul?

— Eu sunt.

— Tu ai fost omul care, cu o zi înainte de Paște, ai fost chemat să duci în spinare crucea lui Isus din Nazaret?

Simon se gândi o clipă înainte să răspundă, apoi sficiunea lui bănuitoare fu mai puternică.

— Nu știi despre ce cruce vorbești, zise, eu n-am purtat nici una. În ziua aceea erarn la muncă în câmpul meu și n-am văzut pe nimeni.

— Dar când te-ai întors în Ierusalim n-ai dat peste un alai care urca spre Golgota?

— Ți-am spus că n-am întâlnit pe nimeni. Eu, cel puțin, nu-mi amintesc.

— Și n-ai auzit vorbindu-se despre Mântuitorul Isus care muri pe cruce?

— Eu îmi petrec zilele în câmp și-mi văd de treburile mele. Nu mă amestec în cele ce se întâmplă în lume și în cele ce spune lumea. Și n-am auzit vorbindu-se niciodată despre acest Isus despre care vorbești.

Atunci vorbi femeia:

— Simioane, Simioane, adu-ți bine aminte, nu spune neadevăruri, nu-ți fie teamă de nimic. Isus acela era fiul meu și venise să te mântuiască și pe tine. Dacă l-ai ajutat să poarte crucea în acea groaznică zi, El nu te va uita niciodată și-ți va da dovadă de recunoștința lui, dacă până acum nu o ai. Doi din prietenii noștri care erau în urma osândiților te-au recunoscut și ne-au spus numele tău. De ce vrei să ascunzi adevărul? Nu suntem aci ca să-ți facem vreun rău. Am venit până la tine ca să-ți mulțumesc, să-ți sărut mâna care a dat ajutor. De ce atâta frică?

Simon asculta cu ochii în pământ, căci nu putea să îndure privirea pătrunzătoare a îndureratei: dacă ar fi privit-o în față, n-ar fi putut să o înfrunte. Dar nu o privi. Neîncrederea țărănească învinse, ca și rușinea de a mărturisi minciuna.

— Nu, n-am fost eu. M-or fi asemuit cu altul. Eu n-am purtat cruce, eu nu știu nimic de Isus al vostru.

— Înroșesc și tremur pentru tine, Simon, vorbi tânărul Ioan. Nu știi ce spui, nu știi ce depărtezi de la tine. Ai purtat una din poverile Fiului lui Dumnezeu și ție îți este rușine. Gândește-te bine, Simon, trudește-te să-ți amintești. Nu tăgădui ceasul cel mai frumos al vieții tale.

Simon începu să sape din nou, cu capul plecat, și nu răspunse nimic. Cele două umbre îndurerate rămaseră câteva clipe lângă fricosul tăcut și apoi, în tăcere, pieriră.

Cirenianul își aminti acum minunile care, din ziua crucii, îl uimiseră și-l mântuiseră și aproape îi părea rău că răspunsese în chipul acela, că se lăsase stăpânit de joshnica lui frică de răspunderi. Dar acum nu mai era cu puțință să dea înapoi și să îndrepte.

Întors acasă, nu spuse nimic nevestei despre convorbirea aceea, de teamă să nu fie dojenit pentru lașa lui prefăcătorie, dar nu trecu mult timp și îl opri în drum un necunoscut care puse aceleași întrebări pe care i le pusese și Ioan. Și de data aceasta Simon tăgădui și urmă să tăgăduiască ori de câte ori alții, ucenici sau dușmani de ai lui Isus îl întrebau de ziua aceea și de acea cruce.

În sfârșit, Simon, fie din dorința de a se bucura în pace de comoara găsită, fie de urâtul de a spune mereu aceleași minciuni, ca să scape de curioșii din jur, puse la cale să părăsească Ierusalimul. Prefăcu în taină aurul în vergi, vându câmpul și casa și, împreună cu femeia și copiii, plecă spre capitala Imperiului.

La Roma, viața Cirenianului fu cu totul alta. Țăranul se preschimbă în zaraf. Comoara câmpului fu înmulțită în puțini ani de priceperea iscusită a lui Simon. Bogăția îl făcu să ridice capul și îi întări

inima, în acea harababură a Iudeilor din Diaspora se simțea mai la largul său decât în cetatea Templului. În Sinagogă avea un loc de seamă.

Dar în familia lui se făcuse o adâncă revoluție spirituală. Mical fusese tulburată și cucerită de cuvântul atotputernic al unui oarecare Pavel din Tars și se făcuse creștină. Alexandru și Rufo, tineri cu suflete mărinimoase, urmaseră pe mama lor și astfel casa lui Simon ajunsese unul din locurile din Roma unde se adunau mai ales creștinii.

Cirenianul, de felul lui bănuitor și puțin înclinat spre noutăți, nu vru să intre în secta cea nouă și respinse de mai multe ori botezul. Mical, mult mai blânda acum decât mai înainte, deplângea dar îngăduia încăpățâna-rea soțului ei. De altfel, Simon n-avea nici o dușmănie împotriva noii credințe și mai de nevoie, mai de tragere de inimă, sta de vorba mai des cu creștinii decât cu iudeii rămași credincioși Templului.

Atunci, ieși iar la lumină istoria Vinerii și a crucii; frații care, din când în când, soseau din Ierusalim, împrăștiaseră și în Roma vestea că Cirenianul luase parte, într-un anumit chip, la Patimile Domnului. Unii din noii adepți, plini de râvna de a afla ceva de la un martor care văzuse cu ochii, începură să-l urmărească pe Simon ca să le povestească totul. Cum era Isus? Ce cuvinte a spus, în timp ce, asudat și însângerat, se târa pe Calea Durerii?

La început, Simon se apăra, dar mai apoi nu mai avu putere să tăgăduiască. Băgă de seamă că zi de zi creștinii creșteau în număr și însemnătate; că farisei înțelepți ca Pavel nu se rușinau să se facă apostolii noului Dumnezeu; se mai gândea că cele mai dragi ființe ale lui, soția, și copiii, făceau parte din noua Biserică.

Atunci începu să vorbească, să povestească și, așa cum se întâmplă atunci când cineva ia seama că e ascultat cu râvnă, ca un oracol, începu să sporească și să scornească.

Mulți credincioși se duceau dinadins în casa Cirenianului ca să-l audă povestind amintiri din ziua aceea drăcească și divină totdeodată; și el care la început era așa de năzuros, acum, încetul cu încetul, prindea gust. Îngâmfarea învinse vechea teamă și dacă cu atâți ani în urmă mințise de frică să nu dea în vileag, acum mințea de dragul îngâmfării.

Acum spunea că se oferise el soldaților, de bună voie, ca să ducă crucea lui Hristos, nu împins de un ordin ci din mila pentru muribundul ce sta să cadă. Adăuga că Isus îl privise în ochi cu o nesfârșită recunoștință și că, ajunși pe Golgota, îi spusese:

— Mergi, Simioane, eu voi lua de pe umerii tăi greutatea ta.

Și povestea cum Isus își ținuse făgăduiala, cu mâinile care din acea zi izgoniseră din casa lui umbra morții și a sărăciei. Descria cu amănunțime trăsăturile feței Fiului lui David și ale femeilor care, plângând, l-au urmat până la cruce.

Cu toate că nu era creștin, Cirenianul ajunsese unul din notabilii Bisericii Romei: un martor, se spune, care va primi până la urmă adevărata credință și crucea lui Hristos.

Trecură astfel pentru Simon mai mulți ani plăcuți și liniștiți, până când veni anul de groază 817 care văzu cea dintâi și cea mai nemiloasă prigoană a creștinilor. Între primii fu Simon Cirenianul împreună cu ai săi.

Nenorocitul răcnea din toate puterile și se jura că nu e creștin, dar nimeni n-l credea. Soția, fiii, prietenii erau creștini; casa lui era loc de întâlnire al creștinilor: el însuși povestea pretutindeni că a

purtat pe umeri crucea lui Hristos; toate dovezile erau împotriva lui și nu voia să-l lase liber.

Într-o seară, cu toate urletele lui sălbatice, nefericitul Simon din Cirene, sub titlul de creștin fu spânzurat de o cruce unsă cu catran și ars drept faclă spre a lumina grădinile lui Nerone.

Răzbunarea lui Caiafa

Iosif, supranumit Caiafa, Marele Preot al poporului Iudeu, se întoarse în casa „Sfatului” în seara aceea de aprilie a anului 31, mai întunecat la față și în inimă decât fusese dimineața când plecase la Templu.

În adevăr, de la un timp nu mai era așa de sigur de sine și de senin ca mai înainte de răstignirea aceluia Mesia șarlatan și hulitor venit din Galileea cu o haită de nelegiuți. Din ziua aceea, Procuratorul roman avusese față de el o purtare și mai înghețată și mai mândră. Mulți din gloată îl cinsteau mai puțin, aproape că îl mustrau cu tăcerea lor pentru o vină de care, pe față, n-ar fi îndrăznit să îl acuze. Până și unii din membrii Sinedriului, ca Iosif din Arimateea, vorbeau în fața lui despre greșeli care vor trebui ispășite, de profeții ce erau pe cale să se împlinescă, de amenințări întunecate ce pândeau într-un viitor apropiat.

Caiafa își spunea mereu că sufletul lui era împăcat și că și-ar fi îndeplinit iar dureroasa lui datorie, dacă prilejul s-ar ivi, dar însăși această nevoie ce simțea de a-și reînnoi în fiecare dimineață și în fiecare seară această dezlegare de păcate putea să fie un semn și poate și era un început de neliniște dacă nu de frică.

Din păcate, aflase că ucenicii aceluia Isus din Nazaret nu se potoliseră odată cu moartea capului lor. La început se împrăstiaseră și se pitiseră prin locuri ascunse, asemenea câinilor înspăimântați de băț, dar apoi ieșiseră iar la iveală, începuseră să povestească prin prostime despre o înviere a osânditului și încetul cu încetul prinseră atâta suflet și atâta patimă că nu se mai sfiau să vorbească norodului în răspântiile cetății și până și în curțile Templului.

Caiafa îi socotea sau șarlatani cam smintiți, sau nebuni cam vicleni: gloată de rând care, plămădind drojdia, poate să ajungă și primejdioasă, încercase să vorbească cu Pilat, dar Procuratorul se apucase să râdă:

— Ai vrut să-l răstignești pe Regele Iudeilor și te minunezi dacă supușii lui se gândesc să-l răzbune?

Caiafa, care își cunoștea neamul lui mai bine decât Romanul, nu se simțea deloc în stare să ia în glumă neconținută creșterea a acelei mișcări eretice și răzvrătitoare. Pe de altă parte, în ziua aceea, zănaticii credincioși ai pretinsului Christ ațâțaseră o răzmeriță mai îngrijorătoare ca de obicei, în stare să pună pe gânduri pe toți cei care aveau slujbe și răspunderi în Ierusalim. Un pescar bătrân din Betsaida, Simon zis Petru, care părea capul cetei supraviețuitoare lui Isus, tămăduise, după spusele exaltaților, în chip minunat pe un biet șchiop care obișnuia să ceară de pomană la o poartă de-a Templului. Din această zisă minune prinsese acel Petru, împreună cu un tovarăș al lui numit Ioan, prilejul ca să țină o predică gurilor-cască și iscoditorilor care nu lipsesc niciodată în împrejurimile Templului, făcând gură ca niște scoși din minți împotriva autorităților religioase legiuite. Mulți fanatici, așa cum se întâmplă totdeauna în gloata dornică de noutăți, primiseră cu înflăcărare smintitele lor cuvântări și mulți ceruseră în gura mare să fie primiți în acea sectă neroadă. Neorânduiala ajunsese așa de mare și gălăgia așa de puternică încât ieșiseră câțiva Preoți din Templu, împreună cu Segan-ul și paznici înarmați, ca să vadă ce se întâmplă. De îndată ce își dădură seama de zarvă și de primejdie puseră mâna pe cei doi capi de bandă și împrăștiară

gloata adunată. Caiafa, căruia îi raportaseră totul numaidecât, încuviințase întemnițarea lui Petru și a lui Ioan, dar înăuntrul lui nu se simțea deloc mulțumit, nici liniștit. Faptul se întâmplase pe înnoptate și nu fusese timp să judece pe cei doi prinși, cum ar fi vrut unii. Caiafa se împotrivi: orice hotărâre trebuia amânată pe a doua zi.

Se întoarse acasă obosit, persecutat și chinuit de gânduri potrivnice. Care putea fi calea cea mai sigură pentru rețezarea și înăbușirea, acum când poate mai era încă timp, a acestei mișcări de urlători lunatici? Uciderea conducătorului părise mijlocul cel mai bun, dar nu dăduse rezultatul dorit. Răstignirea lui Isus aprinsese mai tare ardoarea și simțămintele tovarășilor lui; proaspăta ucidere cu pietre a lui Ștefan înmulțise trecerile la congregația schismatică. Părea că sângele ar fi făcut mai viu, în loc să stingă, acel pârjol blestemat.

Unii din maestrii Torei și chiar și Gamaliel, cu toate că era fariseu, înclinau spre blândețe, socotind că mișcarea neluată în seamă și disprețuită s-ar fi sfârșit de la sine în scurt timp. Prigonirile, ziceau ei, dezvăluie frica stăpânitorilor și ca urmare măresc îndrăzneala și hrănesc avântul celor prigonii. Mai bine să te faci că nu vezi nimic, să veghezi în taină și să aștepti mistuirea firească a naivei înflăcărări.

Caiafa nu era deloc de aceeași părere dar, pe de altă parte, trebuia să recunoască, totuși, că împrăștierea sângelui nu servise la nimic; ba chiar schimbase zarva într-o adevărată răzvrătire.

În seara aceea, întors la Sfatul său, morocănos, rumea în sine gânduri potrivnice, mijloacele contrarii, căi posibile de scăpare. Cei doi fruntași vinovați erau la închisoare dar a doua zi de dimineața trebuia să-i judece în fața Sinedriului. Ce ținută, ce purtare va avea el în ora judecății? Nu era oare mai bine să-i întrebe în ascuns, între patru ochi și să încerce să-i înduplece, să-i încânte și să ocolească astfel un proces care putea să aibă urmări proaste?

Abia trecuse cea dintâi strajă a nopții. Deodată Caiafa chemă o slugă și îi dădu o poruncă pentru Segan-ul Templului: cei doi prinși din seara aceea trebuia să fie aduși, sub pază bună, în casa Marelui Preot.

După o oră, Petru și Ioan erau în casa Sfatului și fură aduși în fața lui Caiafa, Acesta îndepărtă din încăpere oamenii înarmați care îi însoțeau și privi lung, fără să spună un cuvânt, pe cei doi învinovați.

Petru era în plinul vârstei bărbătești dar arăta mai mulți ani: în barba stufoasă și în pletele unduioase, albul lebedei începea să gonească negrul corbului, înalt, bine clădit, hotărât și maiestuos, părea un principe al munților pe care o străfulgerare suprafirească îl schimbase în împăratesc profet. Sigur de sine în pietroasa statornicie a adevărului nu privea pe Marele Preot ca un învinuit pe judecătorul său, ci așa cum un poet poate privi pe un pisal dat afară din slujbă.

Cu totul altul era Ioan. Nevinovat și blond, gingaș în slăbiciunea ființei sale, numai lumină în ochii deprinși să stea pironiți spre cer și spre Dumnezeuul lui. Chipul lui împrăstia o blândețe senină și umilă, dar se simțea că sub acea liniște era ardoare, că blândețea nu izvora din frica slugarnică ci dintr-un foc gata să mistuie. Ioan părea un înger căzut pe pământ nu din pricina trufiei sau pedeapsă, ci din imboldul milostivirii.

Caiafa privea când pe unul când pe celălalt, fără să spună nimic, și părea cu mult mai nesigur și mai neliniștit decât ei.

— Ședeți, le zise la urmă.

Plecă ochii, împreună cu mâinile și cu glas domol începu:

— Să nu vă închipuiți că sunteți în fața unui dușman al vostru. Nu v-am chemat aci ca judecător, ci ca părinte al norodului, care are datoria să vegheze asupra sufletelor fiilor săi. Poate că știți că nu am fost eu cel care a dat poruncă să vă ducă la închisoare. Pe de altă parte mi se spune că ați asmuțit un soi de zarvă, că ați început iar cu născocirile voastre blestemate...

— Știi bine, Caiafa, îi luă vorba Petru, că noi nu suntem nici stăpâniți de satană, nici bețivi. Că Isus a înviat nu e o născocire de a noastră și poți găsi câți martori poftești. Că sărmanul șchiop însănătoșit în numele lui Hristos, acum saltă și joacă nu e o minciună sau o închipuire ci un adevăr pe care îl știe tot Ierusalimul.

— Petre, Petre, nu fii așa de semeț și de iute, reluă Caiafa, ridicând nițel glasul. Despre lucrurile acestea vom vorbi mai pe urmă. Voiam să vă spun, mai întâi, că eu nu sunt așa de departe de credința voastră cum poate vă închipuiți voi.

— Tu? strigă Ioan. Tu? Tocmai tu? Tu cel care înaintea tuturor și mai mult decât toți ai vrut să târăști la răstignire pe învățătorul meu?

— Ești aproape încă un copil. Ioane, și unele lucruri nu le înțelegi. Ascultați-mă amândoi cu răbdare și nu mă întrerupeți. Nu v-a poruncit învățătorul vostru că dacă un om vă supără o oră trebuie să mergeți cu el două ore?

Ați aflat voi ceea ce am spus eu în adunarea preoților și scribilor, care s-a ținut în casa aceasta, pentru a hotărî soarta lui Isus al vostru? Toți vorbeau de răzmerițe, de primejdii, de Romani și de alte mărunțisuri politice. Și atunci eu le-am spus cuvintele acestea: Voi nu înțelegeți nimic din ceea ce se petrece. Voi nu pricepeți că un om singur trebuie să moară pentru tot norodul, și chiar pentru ca să adune într-un singur trup pe toți fiii lui Dumnezeu acum împrăștiați.

Mi se pare că nici chiar voi nu pricepeți. Oare acea vorbă a mea nu era, pe scurt, tot cuvintele pe care Isus le-a spus despre sine însuși? Nu venise el să plătească pentru tot norodul, să ispășească păcatele neamului, să moară pentru binele tuturor oamenilor, să fie ucis pentru ca toți să reînvie. Eu n-am spus toate aceste lucruri dar am arătat tâlcul lucrurilor: că un om trebuie să moară pentru ca ceilalți să fie mântuiți. Isus nu s-a smuls din mâinile mele pentru că știa că eu trebuia să fac ceea ce am făcut. Eu am adus la îndeplinire ceea ce dorea El; L-am ajutat să desăvârșească opera pentru care venise printre noi. Eu și Isus eram înțeleși în fond și voi, orbi, n-ați știut să vedeți că eu eram trebuincios lui Isus după cum Isus vă era trebuincios vouă și omenirii.

Un osândit are nevoie de un judecător, un chinuit are nevoie de un călău, o jertfă adusă lui Dumnezeu are nevoie de un preot,

Dacă Mântuirea în care credeți e un adevăr și era o trebuință, eu, împreună cu Iuda și cu Pilat, am fost una din uneltele de care era neapărată nevoie pentru răscumpărarea oamenilor din păcat. Dacă Hristos e Dumnezeu, eu am fost un ajutor al lui Dumnezeu. Dacă am primit această sarcină grozavă și înspăimântătoare în opera de mântuire nu trebuie să mă blestemați ci să mă compătimiți. Eu știam ceea ce făceam: Isus nu putea fi ucis decât pe temeiul unui principiu de El însuși prevestit, adică în numele legii lui. Eu fui ales să proclam în Sinedriu acest principiu al său, potrivit lui minților celor care mă ascultau. Nu mă dau înapoi de la nici o răspundere. Puteam să primesc în liniște ca sângele vărsat să cadă asupra capului meu. Dacă, e sângele unui amăgitor, Dumnezeu mă va răsplăti că am apărat Legea; dacă e sângele lui Dumnezeu, Isus știe că l-am făcut să se verse din dureroasa cinstire a voinței sale. În orice chip, acel sânge trebuia să fie vărsat; oricum, acel sânge nu va cădea asupra capului meu.

Pe măsură ce Caiafa se aprindea vorbind, pe chipurile ascultătorilor se zugrăveau la început semnele uimirii, apoi ale neîncrederii și în sfârșit ale scârbei.

— Încerci să ne amăgești cu minciunile tale, izbucni Petru, nădăjduiești să ne zăpăcești cu sofismele tale. Suntem oameni simpli, de rând, nepricepuți, dar Duhul Sfânt luminează mințile noastre și nu ne vom lăsa prinși în mrejele spuselor tale. Tu ai urât pe Isus, ți-a fost frică de Fiul Omului, nu ți-ai aflat pacea până ce nu l-ai văzut pironit pe trunchi. Și toate acestea nu le-ai făcut cu durere și cu înfricoșare, ci cu neînfrânată bucurie. Ești vrăjmașul lui Isus și ești deci și vrăjmașul nostru; nu te credem.

— Simon al lui Iona, răspuse liniștit Caiafa, adu-ți aminte că învățătorul tău te dojenea pentru firea ta aprigă, pentru mâniile tale nestăvilite, îți spun să mă ascuți. Tu știi că eu sunt Saduceu și deci urât de Farisei. Ai auzit tu vreodată pe Isus propovăduind împotriva Saduceilor? Dar nu e așa că l-ai auzit blestemând de atâtea ori pe Farisei? Eu și Isus avem aceiași potrivnici; deci eram mult mai puțin depărtați de cum gândiți voi.

Și dacă această dovadă nu vă e de ajuns, iată o alta.

Cea dintâi poruncă din învățăturile Saduceilor este, cum bine știți, cinstirea desăvârșită a vechii Legi. Și ce a spus Cel pe care voi îl numiți adevăratul Mesia? Eu nu am venit să stric Legea; nici măcar o iotă nu vreau să schimb din Legea părinților noștri. Nu suntem oare de aceeași părere până și într-aceasta eu și cu Isus?

— Iscoadele tale nu te-au lămurit bine, răspunde Ioan, Isus nu a stricat Legea, ci a propovăduit o lege nouă care împlinește și luminează pe cea veche. Legea aceasta e credința în viața cea veșnică, pe când tu și tovarășii tăi Saducei tăgăduiți învierea. Această Lege nouă e dragostea și iertarea, pe când tu ai pus să-l pironescă pe Isus, ai pus să-lucidă cu pietre pe Ștefan și ai pus să-l închidă pe Petru. Nu putem crede în tine; ești omul răzbunării și al urii.

— Să lăsăm trecutul la o parte, zise el. V-am explicat că am făcut să fie osândit Isus ca să ascult o poruncă tainică a lui. De moartea lui Ștefan eu nu am avut nici o vină: A fost o greșeală a prostimii!. Voi sunteți în temniță, dar eu pot să vă liberez chiar în noaptea asta; și nu numai că veți fi liberi, dar vă voi da veșminte noi și asini și câte o sută de sicli de fiecare, dacă făgăduiți să părăsiți mâine Ierusalimul și să jurați că nu veți mai vorbi și predica niciodată în numele lui Hristos.

La cuvintele acestea din urmă, cei doi Apostoli se ridică cu fețele aprinse, strigând într-un glas:

— Înapoi, Satana! Înapoi! Tu ești Satana care vrea să ispitească pe slugi așa cum ați ispitit și pe Domnul tău. Ai vrea să cumperi sufletele noastre cu doi asini și cu un sac de bani? Greșești, Satana, fiu al lui Satana. Isus a fost vândut de un trădător, dar noi nu suntem de vânzare.

Tu poți să ne omori, dar nu vei putea, cu tot aurul tău, să plătești credința noastră în răstignitul Mesia. Hristos era Dumnezeu adevărat, adevăratul fiu al Dumnezeului viu și tu nu ești decât un nenorocit ucigaș de Dumnezeu!

Caiafa se făcuse din ce în ce mai palid, mai veșted, mai livid. Dar la cel din urmă cuvânt al lui Petru păru că tot sângele lui de bătrân i-ar fi năvălit deodată în obraz. Fruntea mare descoperită și bulbucată părea, în lumina roșie a sfeșnicului prins, vopsită în culoare sângerie. Două-trei picături căzură pe îmbrăcămintea lui albă, de borangic: sudoare sau lacrimi? Cei trei oameni fără să se

privească unul pe altul tăcură îndelung. Mâinile lui Ioan, rezemate pe genunchi, tremurau ușor. Se auzea răsuflarea gâfâietoare în pieptul larg al lui Petru.

Deodată, Caiafa se ridică și nu mai părea cel de la început. Cu totul alta era acum expresia trăsăturilor lui. Cu puțin înainte părea un bătrân părinte întristat, dar gata de o mieroasă îngăduință; acum părea un bătrân groaznic, zbârcit și demonic, cu fața aprinsă de roșeața nefirească pe care o dă vinul sau mânia. Cu glasul surd, gâlgâit, aproape hor-căitor, spuse celor doi prinși:

— Ucigașul lui Dumnezeu? Ziceți că eu sunt ucigașul lui Dumnezeu? Sunteți sigur că am pus să fie omorât un Dumnezeu?

Tăcu o clipă gâfâind. Dar numaidecât vorbi iar:

— Mă credeți un amăgitor, un ipocrit, un mincinos. O să vă îngrozesc atunci cu adevărul meu, câini care lătrați, ca să nu fiți mușcați. Pot să vă dezvălui secretul meu: nimeni nu o să creadă când o veți spune.

Tăcu o clipă închizând pe jumătate, ochii, apoi reluă:

— Voi sunteți siguri că Isus e Fiul lui Dumnezeu. Am știut-o și eu și eu am înțeles. Și tocmai pentru că eram sigur, am pus să-l omoare, sunt, precum spuneți, voi, ucigașul lui Dumnezeu, dar nu un ucigaș orb și neștiutor.

Tu, Petre, ai spus norodului că nici măcar capii n-au știut ceea ce făceau. Ai greșit sau ai mințit. Eu, eu singur știam ceea ce făceam. Pilat a răspuns preoților mei: Ceea ce am scris, am scris. Eu pot să vă repet vouă cu aceeași siguranță ca Romanul: ceea ce am făcut, am făcut.

Da, știam că osândesc la moarte un Dumnezeu sau, dacă voți, pe Fiul lui Dumnezeu. Cuvintele pe care le-a spus Hristos pe Golgota priveau pe soldații romani, neștiutoare unelte materiale, și poate pe norodul care striga în jurul celor trei cruci. Isus știa că eu știam, dar n-a putut să se smulgă soartei pe care el singur și-o hărăzise.

Văd pe chipurile voastre semne de uimire și de groază. Nu aveți puterea să-mi puneți întrebarea care vă apasă inima și nu izbuteste să ajungă la buze: De ce, dacă ai știut că era Dumnezeu, l-ai condamnat și l-ai ucis?

Da, era Dumnezeu, Hristos al vostru. Dar ce fel de Dumnezeu? Gândiți-vă o clipă. Un Dumnezeu care vine să schimbe Legea Tatălui său pe care eu eram însărcinat să o păzesc și să o apăr împotriva tuturor. Un Dumnezeu care în loc să se arate în slavă în mijlocul norodului, să-l scape de asuprire și să facă să izbândească peste toate domeniile pământene, coboară sub chipul unui dulgher de rând, îl cinstește pe Cezar și nu se îngrijește să-și libereze și să-și înalțe frații.

Tatăl să stea bucuros cu patriarhii, cu preoții, cu războinicii. Acest fiu al său își dă mâna cu prostimea, cu bolnavii, cu cerșetorii, cu slăbănogii. De ce nu vine alături de mine, care întruchipez credința și datina norodului, care eram în stare să înțeleg cele mai înalte destăinuiri mai bine decât pescarii și oamenii fără căpătâi? Nu ați înțeles că am fost pizmaș, ros de pizmă? Și din pricina cui? Din, pricina a doisprezece nenorociți și proști ase- menea vouă!

Dar nu era de-ajuns: eu sunt bogat și Dumnezeu acesta al vostru slăvea sărăcia; eu sunt înțelept și el cinstește copiii mai mult decât pe scribi și pe învățători; eu sunt capul Templului și Isus voia să-l dărâme. A făcut și a spus tot ceea ce putea să mă umilească, să mă jignească, să mă

amenințe, să mă chinuiască. Fiecare cuvânt al lui era o rană pentru mine, fiecare făgăduință a lui, o primejdie.

Era Dumnezeu, dar s-a purtat cu mine ca un dușman, eu care până acum eram cel mai mare loțitor al lui Iehova pe pământ. Și încă nu pricepeți că trebuia să-l urăsc, că fiecare fibră a sufletului meu mă îndemna să-l dau pierzării? Aflați-o o dată pentru totdeauna: răstignirea n-a fost o greșală? ci o răzbunare.

Eu sunt un om și El e Dumnezeu. Veți spune că lupta e inegală, zadarnică, smintită. Și ce dacă? E în mine ceva din acei Titani cântați în poveștile grecilor. Iacov a luptat o noapte întregă cu Dumnezeu, dar n-a putut să-l înfrângă: eu am izbutit să-lucid.

Nu vă gândiți voi ce plăcere grozavă, ce îmbătătoare mândrie să te simți om muritor și totuși să ai în mâinile tale viața unui Dumnezeu? Nimeni până la mine nu s-a mai pomenit să aibă, fie chiar și pentru o clipă, această putere înfricoșătoare, și totuși mai presus de toate și peste putință de spus. Și nici nu va mai fi dat unui alt om. cred eu, să simtă ceea ce am simțit eu: să fii pământ și să osândești cerul; să fii făptură și să ucizi pe a toate Făcătorul. Oamenii mărunți se mulțumesc să fie ucigași de oameni. Eu singur, din toată lumea, sunt adevăratul ucigaș de Dumnezeu. Sunt mai presus de tot neamul omenesc; sunt singurul care a avut suprafireasca îndrăzneală săucidă un Dumnezeu. Eu singur — și sunt și voi fi pentru totdeauna singurul.

Dar voi, suflete mici și nemernice, nu puteți înțelege deznădăjduita și totuși voioasa mea exaltare. Dar voi vă albiți ca varul și tremurați și vă îngroziți; poate că nici nu credeți urechilor voastre și sigur că vă închipuiți că am înnebunit deodată sau că Satana a pus stăpânire pe mine.

Nu, voi nu înțelegeți, nu puteți să înțelegeți, nu veți înțelege niciodată. Nu credeți voi că Isus era Dumnezeu? Atunci ce e de mirare dacă am crezut-o și eu? Poate că nu suntem câteșitrei oameni din Iudeea?

Și n-am avut oare, pentru uciderea lui Dumnezeu, complicitatea binevoitoare a lui Dumnezeu însuși, care a căzut în mâinile mele? Voia să moară, venise ca să moară și eu l-am ascultat cu bucurie, cu veselie crudă, pentru că astfel puteam să mă răzbun de toate jignirile lui și de tot ce m-a făcut să îndur. Și eu am avut și mai am încă patimile mele. Fără cuie și fără cruce, dar poate tot atât de îngrozitoare.

Voi vă gândiți că voi fi pedepsit cum nu se mai poate în cealaltă viață. Și ce știți voi? Nu a spus Isus că iartă pe ucigașii săi? Nu a spus sus și tare că va fi mântuit cel ce împlinește voința Tatălui său? Poate că n-a fost voința Tatălui, cum voi înșivă spuneți, ca Fiul său să fie ucis spre a plăti chiar cu sângele lui răscumpărarea oamenilor? Cine ar putea să mă dojenească? Cine ar putea să mă pedepsească?

În ațâțarea vorbirii, fața lui Caiafa se schimonosise și mai mult, se făcuse și mai înspăimântătoare: o mască neagră a unui stăpânit de duhuri rele care se zbuiciumă împotriva nevăzutului.

Deodată Marele Preot se smuci înainte și căzu, atingând pământul cu fața. Și rămase pe brânci, nemișcat, parcă ar fi cerut iertare celor doi Apostoli împietriți.

Nebunia lui Pilat

Semnele îngrijorătoare ale bolii lui Pilat se arătară foarte târziu; ba chiar doar în anul acela în care Procuratorul trebui să părăsească Iudeea din ordinul lui Vitelius, adică în 36.

Însă o prefacere adâncă a caracterului său, la început neobservată chiar de el, se întâmplase în anii ce urma răstignirii lui Isus. Osândirea silnică a acelei victime ciudate făcuse să se nască în sufletul închis a lui Pilat sentimente cu care nu era deprins, gânduri neașteptate și îngrijorătoare.

De-a lungul vieții sale de slujitor al lui Cezar nu i se întâmplase niciodată să se afle în fața unui vinovat de felul acela. Toți ceilalți se zbateau ca să-și dovedească nevinovăția, vorbeau chiar dacă nu erau întrebați, strigau ca niște nebuni, cerșeau dreptate sau milă. Pe când acel sărman Galileean se arătase nepăsător pentru soarta lui; numai cu mare trudă scoase Pilat de la El câteva fraze pline de umbră, iar la cea din urmă întrebare, la cea mai de seamă, la cea mai gravă, nu căpătase răspuns.

Pilat nu putea pune pe seama slăbiciunii de minte acea tăcere; își amintea încă văpaia de lumină străpungătoare ce ieșea din ochii aceia.

Și tocmai lumina aceasta ațâțase în el, pe neașteptate, imboldul de a întreba pe acuzat ce este oare adevărul; întrebare pe care nu și-o pusese nici sieși niciodată și cu atât mai puțin s-ar fi gândit să o pună unuia din acei iudei pe care îi disprețuia ca pe niște ființe cu totul inferioare. Isus nu răspunsese și judecătorul său rumega în sine cuvintele pe care le-ar fi spus dacă i-ar fi pus lui cineva acea întrebare grozavă.

Dar schimbarea sufletească a lui Pilat se datora mai cu seamă arsurii și ciudei ce lăsase în el purtarea căpeteniilor iudeilor în acea furtunoasă zi, amintirea aroganței și aproape a silniciei pe care o întrebuițaseră împotriva lui.

De nenumărate ori, în timpul guvernării lui, condamnase, ucisese, masacrare fără milă pe frații lor și de fiecare dată preoții protestaseră împotriva cruzimii lui și se împotriviseră la acele osândiri, încercând să se plângă până la Antiohia și Roma. Și în ziua aceea se întâmplase ceva de necrezut. Pentru întâia oară, de când era la Ierusalim, încercase să scape o viață, să ierte un cetățean al aceluiași popor mârșav și cu toate acestea văzuse ridicându-se împotriva-i turbarea iudaică și ura preoților. Nu voiau ca el să osândească pe vinovați, dar nici nu se îndurau să redea libertatea unui nevinovat. Erau împotriva lui oricând, în orice împrejurare, din îndărătnicie, îl detestau și căutau pe orice cale să-l facă să cadă. Îi smulseseră cu de-a sila osândirea aceluiași straniu rățacitor, recurgând chiar la un adevărat șantaj, adică amenințându-l că-l vor pâri la Roma ca dușman al împăratului.

Timpul trecea, dar Pilat nu izbutea să uite nici să ierte acea uneltire vicleană, nici acea batjocură. Nu încercase să-l scape pe Isus din dragoste pentru pretinsul Mesia, sau din firească milă, ci numai pentru că văzuse că era urât chiar de acei care urau stăpânirea romană și pe cel care în zilele acelea o întruchipa în Iudeea. O clipă, el se simțise alături de Isus și aproape înfrățit cu Dânsul de acea ură neîmpăcată care îmbrățișa în același timp pe vicarul stăpânului pământului și pe prigonitul Rege al unei alte lumi. Dar nău putuse scăpa și nu izbutea să uite înfrângerea aceea.

Pilat, prietenul și ocrotitorul antisemitului Seiano, era deprins să urască și să prigonească pe Iudei, dar din ziua aceea simți crescând de mii de ori scârba pe care i-o iscase totdeauna acel neam puturos. De la anul 30 încoace se făcu și mai bănuitor, mai neînduplecat, mai crud, părea că și-a pus în gând să stârpească și nu să cârmuiască acel neam obraznic și îndărătnic. Orice murmur era pedepsit, orice crimă urmărită cu îndârjire până la complicitățile cei mai îndepărtați, orice început de răzmeriță era nemilos înfrânat; membrii sectelor tănuite, dacă erau descoperiți, erau supuși unor chinuri îngrozitoare ca să-și denunțe tovarășii. Pilat nu lăsa să-i scape nici un prilej fără să rănească dârzul amor-propru al supușilor, fără să pângărească cu flamuri romane cetatea sfântă și până și împrejmuirea Templului. O șoptă, numai, putea să te coste viața și orice încercare de împotrivire era semnalul unui măcel de nevinovați. Pilat ceruse lui Vitelius întăriri sub pretext că se pregătea o răscoală generală în Iudeea și, până una-alta, se slujea de noii soldați ca să decimeze,

la cea mai mică pricină, chiar și ținuturile depărtate de Ierusalim. De exemplu, în 36, află că o mulțime de Samariteni se duseseră pe muntele Garizim, ca să dezgroape, după spusele lor, niște vase sfinte, care fuseseră puse acolo pe timpul lui Moise. Samaritenii erau înarmați numai cu sape și cu lopeți, dar lui Pilat îi fu teamă că adunarea câtorva sute de fanatici, fie chiar și fără arme, ar putea să ducă la noi tulburări și răscoale.

Trimise acolo, pe loc, două cohorte cu hotărârea să ucidă pe toți acei așa-ziși săpători, dacă nu se vor întoarce la casele lor, la cea dintâi poruncă. Samaritenii nu ascultară, și din măcelul care- urmă putu să scape, ca prin minune, unul singur. Această vărsare de sânge, mai crudă și mai neîndreptățită decât celelalte, nu tulbură numai Samaria, ci și toate ținuturile apropiate și zvonul înfricoșător ajunsese până la Antiohia, unde era reședința trimisului din Siria.

Vitellius băgase de seamă de câțiva timp că cruzimea lui Pilat mergea crescând, fără pricini învederate și drepte, și se temea că ar putea dăuna siguranței stăpânirii împărătești. De astă dată simți mai apropiată amenințarea unei adevărate răzvrățiri. Cruzimea Procuratorului punea în primejdie însăși puterea Cezarului. Trimisul, ca să ocolească răul, se hotărî să-l demită pe Pilat și îi porunci să părăsească Ierusalimul și să se ducă pe loc la Roma, ca să dea seama în fața împăratului de faptele lui.

Călătoria lui Pilat fu lungă și tristă. Era în iarnă și navigația întreruptă aproape în toată Mediterana. Procuratorul Iudeii trebuia să se oprească la Corint, să aștepte vânturile prielnice.

Simțea, amestecate, o dorință mare și o frică mare să ajungă la Roma. Îl cunoștea pe Tiberiu chiar din cea dintâi tinerețe, luptase sub porunca lui în Germania și știa că era potrivit, din bunătate de inimă și din înțelepciune politică, cruzimii guvernatorilor provinciilor. Dar Pilat crezuse că e mai bine să-l mulțumească pe Seiano, ocrotitorul lui, decât pe Tiberiu și mai cu seamă în anii din urmă cam prea se lăsase mânat de ciuda împotriva Evreilor și de pofta, niciodată potolită, să răzbune jignirea pe care trebuise să o îndure în ziua acelei nenorocite judecăți.

Mai mult ca oricând, acum când se îndrepta spre judecata celui mai de temut tribunal al Imperiului, Pilat se gândea la răstignitul Rege al Iudeilor. După ce judecase atâți vinovați, acum ajunsese și el un învinovățit, un acuzat, un nevinovat amenințat de osândiri și pedepse. I se aducea și lui învinuirea că s-a purtat în Iudeea mai mult ca un monarh — decât ca un procurator, deci ca un dușman al Cezarului. El nu se pricepuse să scape pe acel nevinovat; va găsi oare la Roma un judecător mai isteț sau mai cutezător?

El era sigur că e nevinovat: Evreii și Vitellius susțineau că este vinovat, în ce chip să dovedească și să facă să triumfe adevărul? Ce este adevărul?

Claudia Procula, soția lui, în loc să-l mângâie și să-l încurajeze, îi rostea mereu cuvinte care îi măreau învâlmășeala minții și temerile.

— Tot ce se întâmplă, spunea ea, e pedeapsă pentru păcatul pe care l-ai făcut când ai dat voie să fie ucis acel drept. N-ai vrut să ascuți în ziua aceea vorbele mele și orbirea ta, surzenia ta, lașitatea ta, te-au adus la rușinea aceasta și la primejdiile acestea. Răstignirea acelui nevinovat a făcut să crească în tine ura împotriva Iudeilor; ura te-a împins la cruzimi din ce în ce mai mari, iar aceste cruzimi au făcut din tine, care erai judecător neînduplecat, un biet învinovățit, Isus era un drept și nu e de mirare că Dumnezeu să fi voit să pedepsească pe făptuitorii morții lui. A pedepsit pe Evrei prin mâna ta, acum te pedepsește pe tine prin mâna împăratului.

Pilat îndura fără răbdare vorbele soției. Simțea că ceva era adevărat în acele muștrări și în acele presupuneri și că o legătură greu de înțeles era între soarta lui Hristos și a sa. Dar, pe de altă

parte, nu putea și nici nu voia să creadă că ar fi fost un Dumnezeu gata să treacă în condică faptele și mișcările oamenilor, ca să răzbune nedreptățile suferite de credincioșii lui, de cucernicii și de adepții lui. Un Dumnezeu poate cel mult să răzbune ocara adusă unui fiu, dacă primești să crezi, că fiii lui Jupiter coboară pe pământ și că tatăl ia seama la tot ce se întâmplă în lume. Dar acel sărman profet tăcut și resemnat nu părea să fie fiul lui Dumnezeu, nici măcar din neamul zeilor. Pilat nu simțea nici o remușcare pentru sfârșitul acelu nefericit; ci că nu știuse în acea dimineață să se apere de scârbosul târg al Sinedriului, că nu avusese istețimea și tăria să înfrângă silnicia săvârșită împotriva puterii sale. Se căina doar că a răbdat o grea ocară, dar înțelegea că acea ocară era legată de acel Isus și că nu era cu putință să gonească amintirea, să șteargă din minte chipul palid, cuvintele tainice și încă și mai tainica lui tăcere.

Își spălase mâinile, închipuindu-și că astfel își ia orice urmă de răspundere, dar apa aceea nu folosise la nimic și acum trebuia să spele cu totul alte pete. Ceruse să i se spună ce este adevărul și nu primise răspuns, dar acum era rândul lui să găsească deosebirea dintre adevăr și minciună, dintre adevărul nevinovăției și minciuna învinuirilor iudaice.

Ponțiu Pilat se trăgea dintr-o familie Sanită de militari din tată în fiu - cognomeno-ul venea de la "pilum" — și primise o educație militărească, întru nimic filosofică. De aceea nu-și bătuse, capul niciodată cu subtilități filosofice și cu jocuri dialectice și niciodată nu-i trecuse prin minte, până la acea frumoasă zi, problema, adevărului. Pusese întrebarea pe negândite, ca și cum i-ar fi fost insufletă deodată de un glas lăuntric, dar din acea clipă nu se mai putuse mântui de gândul acela, de întrebarea aceea, de îndoiala aceea. Cum se poate deosebi fără urmă de îndoială adevărul de părere, adevărul de înșelăciune, adevărul de îndoielnic, adevărul de greșală sau de minciună?

Pilat se pune să gândească, adică să dezbată înăuntrul său soluții potrivnice, să se încurce în desișul antitezelor și al silogismelor, să rumege sentințele altora și propriile lui gânduri.

Nedeprinsă cu asemenea exerciții, nededată la astfel de oboseli, mintea lui avu numaidecât de suferit și din acea efortare împotriva firii lui născu îndoita îmbolnăvire a sufletului său.

În Ierusalim nu erau filosofi, dar Pilat își aduse aminte de un prieten care învățase în tinerețe la Atena și pe care de multe ori îl luase el în răs din pricina maniei lui filosofice, îi scrisese o scrisoare cam încâlcită în care îi spunea că, pentru a scăpa de urât în acea țară sălbatică, începuse să se distreze cu chestiuni filosofice și îl întreba pe el, ca unul cu mult mai priceput în atari jocuri, părerea lui asupra problemei adevărului. Prietenul îi răspunse după câteva luni, cu o scrisoare lungă, plină de termeni grecești, care lui Pilat îi păru fără nici un rost și de puțin folos, încercă să întrebe pe oricine îi ieșea înainte, Evrei sau Romani, ori Greci, în același chip în care întrebase pe Isus: ce este adevărul? Dar cei mai mulți îl priveau prostiți și nu știau ce să răspundă. Un ofițer roman îi spusese că singurele adevăruri pe care le știa erau decretele Senatului și ale împăratului; un preot evreu îl povățui să citească versiunea grecească a Bibliei, în care sunt cuprinse toate adevărurile divine; un sofist grec îl încredința că adevărul nu există, că totul putea fi adevărat sau neadevărat, după oameni, clipe, gânduri și împrejurări. Dar nici un răspuns nu era în stare să asigure și să potolească sufletul lui Pilat și cu cât îi părea fără de nădejde căutarea, cu atât se îndărătnicea să caute un răspuns întrebării sale: Ce este adevărul?

Cu trecerea anilor, această râvnă se schimbă în persecuție, în idee fixă. Filosofii îi Spuseseră și că simțurile pot să înșele, că inteligența e supusă neîncetat greșelii, că rațiunea e mai totdeauna neputincioasă a cuceri adevărul. Era înspăimântat văzându-se într-o lume unde nu este un mijloc sigur spre a cunoaște adevărul. Această neconținută stare de îndoială, de nesiguranță, îl făcea uneori visător și melancolic, dar mai adeseori neliniștit și mânios. În unele zile sta ore întregi pierdut în gânduri, fără să scoată un cuvânt, fără să ia seama la nimic și apoi deodată, ca și cum s-ar fi trezit dintr-o chinuitoare letargie se ușura strigând împotriva a toate și a tuturor, pe drept

sau pe nedrept și, în acele clipe, dădea porunci care uneori făceau să se cutremure chiar și pe cei mai crunți veterani.

Medicul lui Pilat, cu toate că puțin îi păsa de stăpânul lui și încă și mai puțin îl iubea, băgase de seamă aceste neexplicabile crize și încercase să-l descoasă pe Procurator, dar nu izbutise nici să priceapă boala, nici să o tămăduiască. Celor mai de aproape le spunea limpede că Pilat era pe cale să înnebunească, ba chiar că putea fi socotit de pe acum nebun. Uimirea servilor și îngrijorarea Claudiei Procula crescuseră peste măsură când băgară de seamă o nouă manie a lui Pilat. Ori de câte ori se vorbea în fața lui de o vină sau o crimă, privea țintă pe cel care vorbea și murmură în vârful buzelor, ca și cum ar fi voit să-și vorbească numai sieși: ce amestec am eu?

Dar numaidecât își da seama și vorbea mai departe, cu glasul lui firesc cerând știri asupra faptului ce i se aducea la cunoștință, în timpul călătoriei spre Roma, în urma tulburării pe care o stârnise întrînsul neașteptata izgonire din slujbă și din Ierusalim, simptomele se făcură și mai îngrijorătoare și soția lui trebuia să facă eforturi uriașe ca să-i redea un pic de liniște. Accesele care tulburau pe Pilat erau acum zilnice. Două gânduri stăpânitoare îl prigonau și îl căzneau: Ce este adevărul? Poate sunt vinovat?

În sfârșit pe la jumătatea lui martie din 37, putu porni către Italia. Ajunse după câteva zile la Brindisi și află că Tiberiu murise și că Senatul recunoscuse ca singur urmaș pe Caius Iulius Cezar, supranumit Caligula.

Pilat cunoștea numai din nume pe fiul lui Germanicus și nu știa dacă trebuie să se înveselească sau să se îndurereze de neașteptata moarte a bătrânului împărat.

La Roma îi povestiră că tânărul Caligula căuta să intre în grațiile Senatului roman, să încânte plebea, să îndepărteze sau să-i pedepsească pe protejații lui Tiberiu, în sfârșit să se arate poporului în chip de Principe drept și mărinimos.

Pilat ar fi avut dreptul să nădăjduiască de la un domn nou care caută totdeauna în primele timpuri ale domniei să pară blând și binevoitor. Dar Procuratorul adusese cu sine la Roma cele două prigonitoare unite, care îi turburau mintea și care după lenea plină de gânduri a călătoriei, îl chinuiau din ce în ce mai mult. Unde e adevărul? Cum voi putea să-mi iau în sarcină orice urmă de vină, orice umbră de răspundere?

Ca să scurteze și să potolească rosătura așteptării făcu să ajungă până la împărat vestea că sosise la Roma și că implora să fie ascultat. Trecură zile și săptămâni, dar de la Palatin nu sosea nici un răspuns: Caligula nu avea nici o grabă ca să descurce treaba plictisitoare.

Pilat se închidea în casă ca să-și pregătească dovezile apărării sau hoinărea pe drumurile Urbei, cerșind un salut de la prietenii uituci, o privire de la noii stăpâni. Se oprea adesea în For să tragă cu urechea, în nădejdea că va culege vreo știre din Iudeea sau

Siria, de la Vitelius sau Caligula. Dacă auzea povestindu-se de vreo faimoasă călcare a datoriei, de vreo iscusită nerușinare, intra în vorbă și ținea să se știe, chiar și de cei care nul cunoșteau și habar n-aveau de el, că el nu fusese niciodată în cetatea unde se întâmplaseră asemenea lucruri și că niciodată nu fusese în preajma sa în legătură cu vinovații și complicii lor.

Oamenii se uitau la el chiorâș, mirați și neîncrezători, și aproape toți îi întorceau spatele. Pilat îl urmărea pe cel ce i se părea mai de seamă și îl implora să-l asculte. El nu era orbul și înfricoșătorul Procurator de care vorbeau dușmanii săi; erau calomniile de-ale pizmărețului Lucius Vitelius, urlete de-ale câinilor superstițioși și puturoși care sunt Iudeii. Aproape totdeauna zănaticul

și furtunosul prigonitor era îndepărtat cu vorbe și gesturi neplăcute și aceste respingeri făceau să crească bănuielile și temerile nefericitului.

Acum îl știau toți în Roma ca pe un smintit în dizgrație, ca pe un nebun care pretindea celui dintâi venit definiția adevărului.

Îi mai venise și o altă manie: aceea a apei. Cum vedea un puț, un bazin, o fântână arteziană, jghebul unei grădini, o groapă cu apă de ploaie, Pilat își zvârlea toga pe spate și începea să-și spele mâinile în văzul tuturor. Dacă-l privea cineva, își vâră și mai mult mâinile în apă și apoi arăta celor de față palmele umede și curate, cu un aer de provocare. Claudia Procula, care trebuise acum să se convingă de nebunia soțului ei, încerca să-l țină în casă lângă sine și, când el izbutea să fugă, îl urmărea de departe sau puneă pe un sclav bătrân și credincios să-l vegheze.

Sosi în sfârșit ziua mult doritei audiențe. Prea tânărul împărat îl primi într-o încăpere retrasă, fără martori și cu chipul de gheață. Pilat, care de luni de zile aștepta clipa aceea, începu o lungă și încâlcită poveste a cărmuirii sale în Iudeea, a neînțelegerilor și răskoalelor Evreilor, a procesului lui Isus din Nazaret, care înăsprișe neînțelegerile dintre el și capii Ierusalimului, despre reaua credință și pizmă a lui Vitelius. Caligula ascultă cu un aer plictisit și neatent obositoarea apologie a Guvernatorului și în sfârșit îl întrerupse:

— Ai tu dovezi de cele ce-mi spui? Ai adus martori ai purtării tale în Iudeea? Ai scrisori de la Tiberiu care îți porunceau măcelărirea poporului aceluia?

Pilat răspunse privind țintă pe judecătorul său:

— N-am martori, nici scrisori. Dar crezi tu că adevărul se poate afla în cuvintele spuse sau scrise? Eu am întrebat într-o zi pe un acuzat: „Ce este adevărul”? Și el n-a răspuns nimic și a primit moartea. Ziceau că e fiul unui Zeu și poate că tăcerea aceea a fost cel mai grozav răspuns pe care mi-î putea da. Știi tu, Cezare, care domnești asupra Romei și asupra lumii, ce este adevărul?

Caligula îl privea acum cu atenție, nițel mirat și nițel înveselit.

— Nu suntem, zise, la școala de filosofie și nu e vorba să descoperim taina adevărului. Apoi, adu-ți aminte că ești aci ca să răspunzi și nu ca să pui întrebări. Recunoști că ai întrecut măsura în pedepsirea tulburătorilor, că ai pus să ucidă nevinovați de-a-valma cu vinovați, că ai măcelărit o mulțime de țărani fără arme, care nu lăsausă se vadă cu nimic că voiau să se răzvrătească împotriva Romei.

— Fapte asemănătoare celor ce spui s-au întâmplat în Iudeea, zise Pilat, dar pentru ce ai vrea să fiu eu răspunzător? Neamul iudaic e plecat către minciună și defăimare, Lucius Vitelius e dușmanul meu, Marele Preot Caiafa e dușmanul meu, poporul din Ierusalim mă ura. Dacă Evreii s-au repezit în spadele romane, oare sunt eu răspunzător? Dacă nevinovații, din nebagare de seamă, și-au amestecat sângele curat cu al criminalilor, trebuie oare ca sângele acela să cadă asupra capului meu? Puteam eu să am ochiul în toate părțile, să fiu de față în fiecare clipă? Mii de fapte am împiedicat, mii de fapte nu le-am știut și ai vrea ca eu să fiu răspunzător de toate? O singură dată am fost silit să cedez norodului sălbăticit viața unui nevinovat, dar chiar și pentru data aceea am vrut să știe toți nevinovația mea și să mă descarc de orice vină. În poarta Pretoriului, în fața mulțimii, mi-am spălat mâinile, ca să-i fac să înțeleagă și să-și amintească toți că nu eram eu vinovat de răstignirea aceluia drept. Cine mă poate deci învinovați? Cine va putea pedepsi pe cel care are mâinile curate?

Acum, împăratul înțelesese că Pilat nu mai avea mintea întreagă și aproape îi fu milă. Se gândi că groaza judecății trebuie să fi zdruncinat mintea celui ce căsăpise pe Iudei și se hotărî să sfârșească neplăcuta convorbire.

— Nu-ți fie teamă, zise. Nu vreau să dau prea multă satisfacție aceluia popor întunecat și îndărătnic. Dar nici nu pot să mă prefac că nu iau seama la glasurile ce se ridică împotriva ta din lumea aceea. Ție nu ți se va clinti un fir de păr, nici nu ți se va lua un sesterțiu, dar ar fi bine să schimbi aerul. N-ai să te mai întorci niciodată în Asia, dar nici nu trebuie să rămâi în Roma, unde colcăie și mișună prea mulți Evrei. Te voi vesti în ce provincie a Imperiului trebuie să trăiești de aci înainte. Du-te liniștit, Cezar nu e aspru cu cei care apără cu dârzenie drepturile Romei.

Pilat înțelese că era o sentință de exil și vru să mai adauge ceva, dar Caligula îl concedie bruscă și puse pe credinciosul Muerone să-l însoțească afară.

După câteva zile veni ordinul împăratului: Pilat trebuia să plece pe loc în Galia și să se așeze în Viena, fostă capitală a Allobrogilor, pe care August și Tiberiu o restauraseră în așa fel, încât făcuseră dintr-însa una din cele mai frumoase colonii romane din Transalpină, după Lyon.

La sfârșitul verii, Procuratorul demis, însoțit de Claudia Procula, se și găsea pe malul Ronului.

Pedeapsa cea blândă nu fu totuși în stare să vindece persecuțiile care, crescând tot mai uriașe prin pricina ultimelor întâmplări, făcuseră din Pilat o ființă cu totul deosebită de cel ce se pregătise în acea nenorocită zi de aprilie să-l judece pe tăcutul Rege al Iudeilor.

Înainte de plecarea în exil vruse să întrebe cu orice preț pe acela care era în vremea aceea cel mai vestit filosof din Roma: Lucius Anneus Seneca. De cum îl cunoscuse, Pilat îi puse veșnica și deznădăjduită întrebare: Ce este adevărul?

Răspunsul prea literatului stoic fu scurt și hotărât:

— Nimeni, atâta timp cât trăiește, nu poate să știe ce e adevărul și cum să deosebească adevărul de neadevăr. Atât timp cât sufletul omului e închis în carcera opacă a trupului, este neputincios să perceapă substanța ființei, taina universului, purul și divinul absolut. După moarte câștigă din nou întreaga lui limpezime și virtuțile care azi sunt întunecate sau înăbușite. Pe drept cuvânt Platon spunea că filosofia e sinonimă cu moartea. Ca să știi ce este adevărul, e nevoie să mori. Dacă ești grăbit să ai răspuns la întrebarea ta, știi tu însuși care e drumul cel mai scurt.

Și ori cât fu rugat, filosoful nu mai vru să adauge nici un cuvânt, dar Pilat nu uită niciodată posomorâtul și laconicul răspuns al lui Seneca.

La Viena nu voise să cunoască pe nimeni și numai dintr-o rămășiță de înțelepciune înăscută suferă tovărășia Claudiei Procula.

Slăbirea minții, acum când nu mai avea nimic de temut sau de nădăjduit, îi făcea zilele nesuferite și nopțile fără somn. În întuneric i se arăta tot mai des chipul lui Isus, înmuiat în sudoare și pătat de sânge: „Eu nu sunt vinovat de sângele acela”, striga frecându-și mâinile una de alta, ca și cum ar fi vrut să le spele încă o dată. La cele dintâi licăriri ale zorilor, fugea din pat, din încăpere, din casă, din cetate și, înfășurat într-o togă veche, colinda cu pași mari drumurile pustii pe care pașii răsunau ca să se ascundă în munții ce răsar lângă Viena sau pe malurile Ronului cel repede. În acele fugi singuratice se gândea mereu la întâmplările vieții lui, la tinerețea fericită, petrecută în câmpiile germanice, revedea imaginile întunecate ale lui Tiberiu și ale lui Seianus, al lui Caligula și

a lui Seneca; a împăratului care îl osândise la exil, a filosofului care îl osândise la moarte. Și revedea acum, mereu și mereu, însângerat, chipul celui ce nu voise să răspundă la cea mai grea întrebare. De ce oare acel tainic Rege urma să-l prigonească? Nu fusese oare Pilat singurul care recunoscuse în fața lumii regalitatea lui, în ciuda preoților îndărătnici și furioși?

Degeaba își spălase Pilat de nenumărate ori mâinile în fața oamenilor, la Ierusalim și la Roma. Aceștia nu credeau în nevinovăția lui și voiau să-l facă să plătească sângele pe care îl vărsase. Viața era un chin mai mare decât puterile lui, Caligula ar fi fost mai milostiv dacă l-ar fi osândit la moarte în locul mazilirii. Cel puțin de ar fi putut să dezlege una din sâcâitoarele probleme care-i răpiseră pacea și bucuria de a trăi. Cel puțin pe cea dintâi, cea mai de trebuință oricărui om: Ce este adevărul?

Într-o zi, când era mai chinuit ca de obicei de aceste obositoare gânduri, se văzu ajuns în vârful unei costișe aspre și pustii, în fața unuia din acele lăculețe de origine vulcanică așa de dese în Alpi și în prelungirile lor. Era o dimineață de aprilie luminoasă și senină, limpede aerul și mai limpede apa. Lacul, aproape un cerc desăvârșit, oglindea seninul cerului și părea o cupă uriașă, pregătită pentru setea zeilor. Pilat care o descoperea pentru întâia oară, sta ca fermecat să o privească și își aducea vag aminte de acel lighean de aramă pe care, într-o îndepărtată dimineață dintr-un alt aprilie, un sclav îl pusese dinainte-i ca să se spele pe mâini.

Și în timp ce sta pironit astfel, amintindu-și ora care însemnase începutul chinurilor sale, îi veni în minte, scrise cu litere de foc, cuvintele lui Seneca: Pentru ca să afli ce este adevărul, trebuie să mori.

Cu mișcări liniștite și solemne, Pilat își lepădă toga grea și încălțăminte. Apoi se apropie de marginea lacului limpede, se urcă pe un colț ce înainta peste apele adânci și, fără să spună un cuvânt, se scufundă în azurul tăcut.

Legenda Marelui Rabin

O sală imensă, în palatul Papei, la căderea nopții-

Pe masa întinsă și neagră, o candelă de argint cu trei feștile sfâșie cu greu marele mase de umbre din aulă.

Înapoia mesei — șezând pe un scaun nevăzut — un bătrânel alb de tot. Foarte palide sunt craniul chel și obrazul supt, ochii limpezi și neîntinată haină. Papa Celestin VI, singur, așteaptă.

În fund se deschide o ușă. Un om îmbrăcat în violet lasă să treacă pe vizitatorul așteptat și se face nevăzut.

Sabbatai ben Shalom, mare rabin al Surghiunului, se apropie cu pași rari și gravi de masă și de lumină.

Deși în pragul bătrâneții, este încă drept și puternic. Părul de un blond roșcat îi acoperă ceafa; barba de un roșu mai aprins îi coboară până la jumătatea pieptului, în obrazul de o paloare mai negricioasă strălucesc perlele negre ale ochilor. Un nas stăpânitor se înconvoaie peste buzele groase care se întrezăresc printre firele crețe. O pelerină de postav ca pana corbului, lungă până aproape de pământ, învăluie trupul maiestuos al Marelui Rabin.

Ajuns în fața Papei se oprește și pare că ar dori să îngenuncheze, dar pleacă numai capul fără să rostească un cuvânt.

Celestin al VI-lea îl privește cu ochii limpezi de pustnic și ridică mâna ca pentru binecuvântare, dar nu sfârșește gestul.

Apoi începe:

— Ni s-a spus că de multă vreme implori să vii în fața noastră ca să aduci în numele poporului tău o veste plăcută. Am vrut să împlinim voința ta, pentru că Vicarul lui Hristos are datoria să primească pe toți cei ce se îndreaptă spre el. Prin urmare vorbește. Te ascultăm.

— Sanctitate, zice cu glas tare Sabbatai ben Shalom, din adâncul inimii vă mulțumesc pentru bunăvoința voastră. Clipa aceasta e cea mai grozavă și cea mai fericită din viața mea. De săptămâni, de ani de zile, aștept în gemete și rugăciuni. Nu vă puteți închipui ce a trebuit să calc și să înving în mine și în jurul meu, ca să ajung ceasul acesta. Apusul și răsăritul au văzut lacrimile mele, și au auzit rugăciunile mele. Îndoielile m-au sfâșiat, ucenicii m-au părăsit, prietenii au plâns nebunia mea, dușmanii au încercat să mă ucidă. Dar, în sfârșit, în noaptea agoniei a răsărit soarele izbândeii. Am izbutit să înfrâng pe sofști, să stârnesc pe nehotărâți, pe cei molesți i-am înflăcărat, pe cei îndărătnici i-am încovoiat. Astăzi Iudeii toți, împrăștiați

În toate țările lumii, au recunoscut lumina și vă vorbesc din graiul meu. Toți frații mei stau gata să mărturisească pe Isus Hristos adevăratul Mesia, scoborătorul din David, fiul, unul născut al lui Dumnezeu. Așteaptă toți cu nerăbdare clipa în care vor fi primiți în

Biserica de El întemeiată și să poată deveni,

Sfinte Părinte, fiii voștri.

Sabbatai Ben Shalom tăcu cercetând chipul lui Celestin, cerând sau așteptând parcă un cuvânt de-al lui. Dar bătrânul Papă rămase neclintit și tăcut, pus pe gânduri, ca și cum n-ar fi auzit.

Atunci Marele Rabin grăi iar cu glas mai scăzut:

— Poate că vestea aceasta vă pare așa de necrezut încât vă temeți să nu aveți înaintea un lăudăros sau un nebun. Vă spun însă că suntem cu adevărat osteniți să fim batjocoriți și înlăturați, urâți și prigoniți, ocărăți și izgoniți. După atâtea veacuri, simțim și noi dorința de a nu mai fi socotiți ca leproși în țară străină, ca nepoți de-ai lui Cain, și complici ai lui Iuda. Simțim nevoia să strângem mâini frățești, să regăsim iar surâsul ospitalității, să fim primiți la mesele voastre, să simțim pe obrazul nostru sărutul iertării, să iubim și să fim iubiți.

Toată nădejdea noastră e în voi, Sanctitate, inimile noastre saltă gândindu-se la ziua în care veți voi să iertați omorătorii de Dumnezeu și să binecuvântați blestemații, în înțelegere cu frații mei, am pregătit ceremonialul împăcării, în ziua pe care veți binevoi să o alegeți, mulțimi de iudei vor alerga din ghetouri și sinagogi, din toate colțurile lumii. O procesiune fără sfârșit va străbate Roma cântând psalmii pocăinței și se va aduna în fața Catedralei Sfântului Petru. Toți vom avea pe umeri o manta neagră și cenușă pe cap- Vom depune în mijlocul pieței toate volumele Talmudului și a Midrashinilor, câte vor fi cu putință să strângem, și chiar cu mâinile mele le voi da foc. Cum se va stinge rugul minciunilor, un sunet de trompete va impune tăcere. Doisprezece rabini, câte unul de trib, vor citi cu glas tare, unul după altul, formula lepădării în numele mulțimii care va aproba la fiecare pauză cu strigătul de, "Amin". Atunci Sanctitatea voastră înconjurată de cardinali, de principi și de căpitani, se va arăta în ușa Bisericii. Noi toți în genunchi vom cânta psalmul supremei rugăciuni — De profundis clamavi — și glasurile noastre deznădăjduite vor cutremura bolta cerului. De cum se va face iar tăcere, voi veți spune, cu puterea încredințată vouă de Hristos și de

Petru, cuvintele care iartă și purifică și veți împărți fiilor lui Avraam binecuvântarea Duhului Sfânt. Atunci ne vom ridica în picioare, ne vom scutura capul de cenușă, vom zvârli la pământ mantalele negre și ne veți vedea îmbrăcați în tunicile albe ale catecumenilor. Înapoia voastră va intra nesfârșitul nostru alai să umple marele Templu, psalmodiind imnurile mulțumirii și ale fericirii. Vouă vă este dat să hotărâți clipa în care vom primi apa mântuirii și în ce zi vom putea, și noi să ne săturăm inima cu carnea prefăcută în pâine și vin a celui înviat.

Marele Rabin tăcu, încă o dată, ținti, cu fulgerul negru al pupilelor, chipul de gingaș ivoriu străveziu ce-i sta dinainte, în timpul vorbirii lui Sabbatai, Papa nu dăduse nici un semn de uimire sau de bucurie. Dar în clipa în care se pregătea să răspundă, parcă un val neașteptat de tristețe acoperi ochii blânzi ca apa mării.

— Dacă tot ce ai spus e adevărat, zise cu glas domol și potolit, mulțumesc Atotputernicului că m-a ales tocmai pe mine, slugă nevrednică, să văd o asemenea minune și să primesc o atât de neașteptată mângâiere. Dacă păstorul e fericit când regăsește o oaie rătăcită, bucuria lui va fi de mii de ori mai mare când va redobândi turma întreagă pe care o pierduse. Voi ați fost cei dintâi născuți ai făgăduinței și la masa Tatălui e totdeauna loc pentru fiii rătăcitori care au - redobândit lumina sufletului. Dar răspunderile noastre, la slujba pe care Providența a voit să ne-o încredințeze, sunt grele, mult mai grele decât îți poți închipui. Și mai-nainte ca să pronunțăm cuvântul pe care îl așteptăm, avem datoria să întrebăm și să gândim. Poporul creștin și mai cu seamă Dumnezeu, n-ar putea să ne ierte o hotărâre necumpănită și pripită. Trebuie deci să înfrângem pornirile firești ale sufletului nostru și să cercetăm mai adânc sufletul tău. Nu te mira de zăbavă și să nu te supere întrebarea ce-ți voi pune. Cunosc bine pe Iudei și știu că obișnuiesc „Do ut des”. Spune-mi hotărât ceea ce cereți în schimbul convertirii voastre. Dacă e un lucru drept și în puterea noastră, vi-l vom da cu bucurie.

La cuvintele acestea chipul lui Sabbatai ben Shalom se făcuse ca turta de ceară și buzele lui începură să tremure.

— Sfinte Părinte, văd că sunteți cu adevărat- proteguit de Sfântul Duh și că v-a fost dat harul să cerniți sufletele, înțelepciunea voastră, iluminată a știut să citească în taina minții mele. Trebuie să mărturisesc că poporul meu mi-a impus să intervin pe lângă voi ca să obțin o favoare în schimbul pocăinței noastre și a întoarcerii noastre. Nu îndrăzneam să o spun, dar acum mărturisesc - că sunt satisfăcut de bunătatea voastră părintească. Noi cerem un singur lucru: să fie scoasă din anul bisericesc săptămâna Patimilor. Au trecut sute de ani de la crima părinților noștri și chiar pentru cea mai grozavă mișelie trebuie totuși să sosească ziua prescripției. Amintirea uciderii va rămâne aceeași dar numai în cărți. Nu vă cerem să trunchiați sau să prefaceți Evangheliile, ci decât să scoateți săptămâna Sfântă, adică să sărbătoriți numai Sărbătoarea Paștelor, amintirea învierii. Odată creștini nu am putea răbda ca în fiecare primăvară să se repete în toate bisericile Creștinătății povestea rușinii noastre. Tatăl din parabolă nu spune în fiecare zi fiului regăsit istoria fugii sale.

— Sabbatai ben Shalom, îl întrerupse Celestin, cu voce plină și hotărâtă, părinții tăi n-au știut ceea ce făceau, iar tu nu înțelegi ceea ce spui. Cum s-ar putea să ne bucurăm împreună de ziua învierii fără să fi plâns împreună agonia Patimilor? Și cum s-ar putea concepe jertfa de nespus -a Mântuirii fără Ghetsemani și fără Sinedriu, fără Pretoriu și fără Calvar? Și ți se pare oare cu puțință ca Biserica, fie chiar și pentru a primi Pe -poporul Mariei și al lui Pavel, să poată șterge vreodată ceea ce e culmea strălucitoare a poemului său de rugăciuni?

— S-ar putea, răspunse Marele Rabin, să încercăm o înțelegere; să se păstreze liturghia Patimilor, dar fără să pomenească de Iudei. Ar trebui să fie arătați ca vinovați și ucigași de Dumnezeu doar Pilat și Romanii.

— Aiurezi, Sabbatai. Ceea ce propui atât de prosteste ar fi o jignire a dreptății și a adevărului. Romanii au fost doar biete unelte materiale. Erau soldați și trebuiau să asculte. Ei nu au nici o vină. Pilat a fost victima îndărătnică a învinovățirilor voastre, a amenințărilor voastre. Dacă nu l-ați fi înșelat, nu ar fi îngăduit niciodată moartea celui Drept. Iudeii și numai Iudeii singuri au gândit și au voit uciderea.

— Fie. Primim toată greutatea vinei. Părinții noștri au cerut ca sângele lui Isus să cadă asupra lor și nu vrem să-i renegăm. Privește în părul nostru și vei găsi încă o picătură din sângele lui Isus. Dar acest botez rușinos nu trebuie să fie o piedică a noului botez pe care îl cerem de la voi. Suntem gata să răscumpărăm sângele vărsat de poporul nostru. Fiecare picătură va fi plătită cu un preț fabulos. Sfântul Scaun e sărac. Are nevoie să trimită Apostoli între păgâni, să înalțe biserici, să-și hrănească slujitorii, să-și ajute săracii. Vă vom da tot ceea ce vă lipsește. Niciodată nu va fi fost Biserica așa de bogată cum va fi după întoarcerea noastră. Vom depune în fața altarului Sfântului Petru, ca ofrandă a pocăinței noastre, tot aurul pe care îl vom strânge în comunitatea noastră." Vom aduce la picioarele voastre saci plini cu toate monedele lumii, de nu vor fi de ajuns, sfeșnice de aur, potire de aur, statui de aur, bijuterii de aur, verigi de aur. Nici un ochi omenesc nu va fi văzut vreodată scăpărând laolaltă un asemenea munte de aur. Mii de milioane: spuneți un cuvânt și vor fi ale voastre.

Ivoriul obrazului lui Celestin se albi și se schimbă în marmură.

— Sabbatai, hulești! Ai vrea să plătești sângele sfânt, sângele Fiului lui Dumnezeu, sângele lui Dumnezeu, cu câteva care pline de aur! Dar nu știi sau nu-ți amintești tu că Un singur strop din sângele acela face mai mult decât tot aurul ascuns în măruntaiele pământului?

— Sfinte Părinte, nu disprețui darul nostru. Mai înainte de al respinge, gândiți-vă la tot ce ați putea face cu comoara aceasta; să mântuiți pe nefericiți, să liberați pe sclavi; să vindecați bolnavi, să îmbrăcați pe cei goi, să potoliți dușmanii. Popoarele se vor închina din toate părțile la picioarele voastre; caritatea e mai puternică decât toate apologiile. Și din înaltul cerurilor, Christ va fi fericit văzând că primiți cu dragoste pe săracii lui, adică pe el însuși.

— Nu nădărdui că ai să mă ispitești. Și milostenia poate fi un lanț al lui Satana. Nu mă face să spun că în fiecare evreu trăiește Iuda. Ați vândut pe Domnul pe treizeci de arginți și azi ați vrea să-l cumpărați cu fructele strânse de-a lungul veacurilor cu hoția carnetelor voastre. Aiurezi, Rabine. Biserica nu-și vinde pe nici un preț Dumnezeul ei.

— Și totuși noi ne gândim să facem ceea ce însuși Hristos a poruncit bogaților. Renunțăm la aurul nostru, rămânem săraci și goi din iubire pentru El. Ce puteți cere mai mult? Și e drept să numiți diavolească ascultarea ce o dăm Evangheliei.

— Uiți că oferta voastră e legată de un pact simoniac. Nu e un dar spontan, ci un vărsământ subordonat unei cereri îndrăznețe și care nu se poate primi. Noi nu putem scoate nici o silabă din tragedia Patimilor, nici chiar dacă ai îngropa Roma toată sub un munte de aur. Suntem gata la toate iertările, dar nu e în puterea noastră să ștergem sau să schimbăm o iotă din cultul creștin, în schimbul iertării noastre, cerem numai o pocăință adevărată. Dar ca să obții iertarea lui Hristos nu e de-ajuns remușcarea, care poate să izvorască din frică, nici supunerea către Biserica Lui, care poate izvorăște din dorința vreunui câștig, și cu atât mai puțin jertfirea aurului care ar avea cutezanța să cumpere cerul cu buboaiile galbene ale pământului. Hristos e iubire și nu cere decât iubire. Dar voi și astăzi vorbiți ca niște suflete pătate și ca niște negustori. Sunteți tot cei din deșertul Sinaiului. Vă gândiți mereu ca Simon Magul.

Inima voastră nu s-a schimbat. De oboseală sau de dragul păcii vreți să vă supuneți Bisericii, dar nu iubiți cu adevărat pe Hristos, căci nu sunteți gata să suferiți ca să meritați iubirea Lui.

— Sfinte Părinte, întrerupse aproape mânios Sabbatai, dar n-am suferit destul? Cetatea noastră sfântă a fost arsă, mamele evreice au fost silite să se hrănească cu carnea fiilor lor, patria noastră ne-a fost luată, în orice parte a lumii suntem decimați, jefuiți, izgoniți. Atâtea veacuri de umilințe și de suferință nu ajung să potolească pe Cel pe care l-am ucis?

— Ar fi putut să ajungă dacă ați fi primit martiriul ca vinovatul care recăpătându-și limpezimea vederii primește pedeapsa dreaptă. Dar inimile voastre înveninate de pizmă au luat acele prigoniri drept răzbunări și nu ca fruct și ca leac al vinei. De aceea nici chiar suferința nu vă poate fi schimbată în merit. Voi nu pricepeți decât rău pentru rău, bine în schimbul binelui: vă lipsește acel vânt curat de iubire care găsește bucurie chiar și în chin, care dă -totul de bunăvoie celui care fură o parte, care plătește de mii de ori răul cu bine. Numai cu iubirea aceasta se recâștigă Isus. Dacă nu dați dovadă că o aveți, nu va putea să vă primească în Biserica Lui.

— Sfinte Părinte; iubirea nu se pleacă nici voinței, nici judecății. Noi înțelegem că e nevoie să iubești, și dorim să iubim în chipul în care spuneți. Dar gândiți-vă ce viață a fost a noastră, înainte și după ucidere. Faceți să intrăm și noi în Biserica lui Isus și cu vremea, poate, vom izbuti să-l iubim, cum trebuie să fie iubit. Această râvnă de a fi uniți cu cei care cred în El nu este oare semn și început de iubire? Și nu suntem gata din iubire pentru El să renunțăm la bogăția care e viața noastră? Și dacă culmea legii Evanghelice stă în iertarea jignirilor, să știți că suntem hotărâți chiar să iertăm!

— Să iertați? Voi făptuitorii mărturisiți ai unei crime de neiertat? Și pe cine ați vrea voi să iertați?

— Aduceți-vă aminte. Tatăl ne-a apăsă cu Legea Lui și ne-a dat fără de apărare pe mâinile asupritorilor. Fiul a dat voie ca moartea lui să fie răzbutată asupra poporului nostru fără de apărare de toate popoarele creștine. Și unul și celălalt, două persoane ale aceleiași ființe unice, au voit sau îngăduit rănilor noastre. Dumnezeu a fost de veacuri cel mai mare dușman al nostru. Un dușman nemilostiv: împăratul Universului care se îndârjește asupra unei turme de rătăcitori! Dar el a spus că trebuie să iertăm pe dușmani și noi plecăm capul cu supunere, îl iertăm pe El înaintea oamenilor. Am ucis pe Dumnezeu și înfricoșătoare a fost vina noastră, dar astăzi îl iertăm pe Dumnezeu și e sfortărea cea mai mare pe care o putem cere inimii noastre rănite și înveninate. Vă repet în numele tuturor Iudeilor că iertăm pe prigonitorul nostru, că-l iertăm chiar și pe Hristos. Nimeni nu a îndrăznit să spună aceasta, dar voi știți că noi suntem altfel decât toți ceilalți oameni. Dacă nici această supremă jertfă nu e de-ajuns, ce altceva voiți de la noi? Veți respinge și dovada aceasta de iubire cum ați respins aurul nostru? Și veți voi să ne închideți iar ușile în obraz?

Sabbatai tăcu și privi pe Papa. Atunci băgă de seamă că Celestin plângea. Din sărmanii lui ochi de copil îmbătrânit în rugăciune coborau șiroaie de lacrimi, șiroaie de milă în brazdele zbârciturilor.

— Plângeți! exclamă Marele Rabin cu glas triumfător, îndurarea deci a învins orice îndoială! Slavă Atotputernicului acum și în vecii vecilor! Vă pot numi cu adevărat Părinte? Răspundeți! Vorbiți!

Dar Papa tăcea mereu și plângea.

Sabbatai se aruncă la pământ, strigând:

— Spuneți cuvântul pe care îl aștept de mii de zile! Vicar al lui Hristos, urmaș al lui Petru, Părintele omenirii, iată-mă la picioarele voastre. Răspundeți în numele Dumnezeului lui Avraam și al lui Iacov.

Celestin, plângând întruna se mișcă de la locul lui și ridică cu mâna lui osoasă și albă pe Iudeu. Dar nu spuse nimic. Și lacrimile urmau să curgă mai repezi pe albeața iluminată a chipului.

Sabbatai privește în tăcere lacrimile acelea și în sfârșit înțelese răspunsul Papei sta în plânsul lui. Ar vrea să plângă și el dar nu poate: simte o înecăciune în gât, dar în ochii uscați lucește doar reflexul unei mâhniri îndârjite. După câteva clipe se înclină adânc și cu pași iuți alergă spre ușă.

În sala uriașă și întunecată se aude glasul Papei murmurând rugăciunea din Vinerea Mare:
Oremus et pro perfidis judaeis; ut Deus et Dominus noster auferat velamen de cordibus eorum...